

LIKKUTEI TORAH • THE CHASSIDISHE PARSHA

סוכות

Sukkos

The 4 maamarim of Likkutei Torah on the parsha.

The Hebrew and the translation

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likkutei-torah/sukkos/

Contents

SUKKOS

Maamar 1	ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה	3
	And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation	
Maamar 2	ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (בישעיה י"ב)	24
	"And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation"	
Maamar 3	להבין מ"ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם	43
	To understand what is written, "On the eighth day there shall be an atzeres for you"	
Maamar 4	ביום השמיני עצרת תהיה לכם	64
	On the Eighth Day, There Shall Be an Atzeres for You	

ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה

And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation

1 ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה. כתיב ביום הש"ע [השמיני עצרת] תהיה לכם. פי' כי בכל השנה היו מקריבין על גבי המזבח פרים ואילים וכבשים ושעירים ואש של

"And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation." It is written, "On the eighth day, there shall be an atzeres (a gathering-in) for you." The explanation: throughout the year they would offer upon the altar bulls, rams, lambs and goats, and fire from

מעלה היה יורד על המזבח כדמות אריה רובץ ותאכל אותם ובחג הסוכות היו מנסכין מים על גבי המזבח וניסוך המים כל שבעה. אך ביום השמיני עצרת תהיה לכם לכל הבחינות הללו.

above would descend upon the altar in the likeness of a crouching lion and consume them. On the festival of Sukkos they would pour water upon the altar, the water libation, all seven [days]. But on the eighth day, "there shall be an atzeres for you" for all these levels.

2 וביאור ענין זה כי הנה עכשיו שאין לנו בית המקדש ולא מזבח צריך כל אחד למצוא דברי חפץ בנפשו

The explanation of this matter: now that we have no Holy Temple and no altar, each person must find "words of delight" in his soul,

ולהבין איך כל הבחינות עליונות של מעלה הם למטה בעבודת ה' שבלב כל אחד ואחד ובכל דור חייב אדם

and understand how all the supernal levels above are [present] below, in the service of G-d that is in the heart of each and every one. And in every generation a person is obligated

לראות בנפשו ענין בחינת אש ששורף ומכלה את הקרבנות פרים ואילים וכבשים כו'. ובחינת ניסוך המים שבחג ובחינת יום השמיני שבו עצרת כל הבחינות הנ"ל.

to see in his soul the matter of the level of fire that burns and consumes the offerings, the bulls, rams, lambs, etc.; the level of the water libation of the festival; and the level of the eighth day, on which is the atzeres (gathering-in) of all the levels mentioned above.

3 והנה אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] תפלות כנגד תמידין תקנום והענין כי עבודה שכלב זו תפלה והלב הוא רומז כנגד המזבח וכשם שהיו ב' מזבחות פנימי וחיצון כך יש בלב ב' בחי' חיצוניות הלב ופנימיות הלב כנודע

Now, our Sages, of blessed memory, said: "The prayers were instituted to correspond to the daily offerings." The matter is that "the service of the heart — this is prayer," and the heart alludes to the altar. And just as there were two altars, an inner one and an outer one, so there are two levels in the heart: the outer dimension (chitzoniyus) of the heart and the inner dimension (pnimiyus) of the heart, as is known

(וכמ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' צו ד"ל ע"ב דמזבח הפנימי נקי קול דממה דקה שהוא בחי' קלא פנימאה ונקרא ג"כ מזבח הזהב והיא בחי' אהבה רבה שמבחינת כמעלת הזהב על הכסף כו' וע' מזה ג"כ בזח"ג [בזהר חלק ג] פרשה בהעלותך דקנ"א ע"ב ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך מזבח.

(as is written in Zohar III, Parshas Tzav, p. 30b, that the inner altar is called "a still, small voice," which is the level of the inner voice; it is also called the golden altar, and it is the level of great love (ahavah rabbah), which is of the level [that surpasses the other] as gold surpasses silver, etc. See also on this in Zohar III, Parshas Behaalos'cha, p. 151b, and in Pardes, Erchei HaKinuyim, the entry "Mizbe'ach" (altar).

ויוכן עוד ענין ב' בחי' אלו ממ"ש בד"ה שיר השירים בענין ב' בחי' כלה ע"ש וזהו עצמו ענין ב' בחי' מזבח הנ"ל), וכשם שהיו מקריבין על מזבח החיצון כל הקרבנות פרים ואילים וכבשים כו'.

The matter of these two levels will be further understood from what is written in the discourse beginning "Shir HaShirim," concerning the two levels of "bride"; see there. And this itself is the matter of the two levels of altar mentioned above.) And just as they would offer upon the outer altar all the offerings, bulls, rams, lambs, etc.,

כך צריך כל אחד בתפלתו לעורר את האהבה הטבעית בלבו שהוא בחינת חיצוניות שכלב בלבד שתתלהט כרשפי אש בהתגלות הלב והוא בחינת אש של מעלה שיורד בדמות אריה לשרוף הקרבנות (וע"ש פרשה צו)

so must each person, in his prayer, arouse the natural love in his heart, which is the level of the outer dimension of the heart alone, so that it blaze like flashes of fire in the revealed [part] of the heart. This is the level of the fire from above that descends in the likeness of a lion to burn the offerings (see there, Parshas Tzav)

(דל"ב ע"ב ודל"ג א') ע"פ ותצא אש דא אוריאל ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם. וכדף כ"ז כתב דאוריאל גימטריא אברהם.

(p. 32b and p. 33a), on "And fire went out" — "this is Uriel," and in the commentary of the Ramaz there. And on p. 27 he writes that Uriel is numerically equal to Avraham.

ונודע דאהבה הטבעית שבנפש האלקית היא ירושה לנו מבחי' חסד לאברהם, ועד"ז נתבאר כאן שבחי' התעוררות גילוי אהבה הטבעית זהו בחי' אש שלמעלה.

It is known that the natural love in the G-dly soul is an inheritance to us from the level of "kindness to Avraham"; and in the same way it is explained here that the level of the arousal and revelation of the natural love is the level of the fire from above.

וע' עוד בזהר בראשית (ד"ו ע"ב) ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם דבחי' אריה בגימ' [בגימטריא] רי"ו והוא מבחי' רוחא דשבק בה ע"ש

See further in the Zohar, Bereishis (p. 6b), and in the commentary of the Ramaz there, that the level of "aryeh" (lion) is numerically two hundred and sixteen, and it is from the level of "the spirit that he left in her"; see there.

וגם עד"ז יוכן שייכות בחי' זו לאהבה הטבעית, והוא ע"פ מ"ש במ"א בד"ה וילקט יוסף בפרשה ויגש כענין הספיחים שזהו כענין רוחא דשבק בה כו'

In this way too the connection of this level to the natural love will be understood. It follows what is written elsewhere, in the discourse beginning "Vayelaket Yosef" in Parshas Vayigash, concerning the aftergrowths, that this is like the matter of "the spirit that he left in her," etc.

ועמ"ש מענין אהבה הטבעית בד"ה לבאר ענין יוהכ"פ [יום הכפורים] ועמ"ש מענין אריה בד"ה ואריה כבקר יאכל תבן,

See what is written about the natural love in the discourse beginning "To explain the matter of Yom HaKippurim," and what is written about the lion in the discourse beginning "And the lion, like cattle, shall eat straw."

והוא ע"ד מ"ש אחרי ה' ילכו כאריה ישאג שהיא אהבה המתלהבת ומתלהטת בלב האדם בזכרו את ה' שאינו רוצה להיות נפרד ח"ו [חס ושלום].

It is in the manner of what is written, "They shall walk after G-d; like a lion He shall roar" — this is a love that flares and blazes in a person's heart when he remembers G-d, for he does not want to be separated [from Him], G-d forbid.

4 וכתוב כי ה' אלקיך אש אוכלת הו' אש אוכלת אש ששורף ומכלה את כל האישים אשר לא לה' המה הנקרא בשם אש זרה ולא להיות האש כ"א לה' לבדו.

And it is written, "For the L-rd your G-d is a consuming fire." He is a consuming fire: a fire that burns and consumes all the fires that are not for G-d, which are called by the name "strange fire," so that the fire be for G-d alone and nothing else.

ולכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] שאסור לאכול קודם התפלה כי מאחר שהוא רוצה לאכול איזה דבר כמו לחם גשמי מוכרח הוא להיות במעלה הגבוהה ויתירה מן

Therefore our Sages, of blessed memory, said that it is forbidden to eat before prayer. For since he wants to eat something, such as physical bread, he must necessarily be on a level higher than and superior to

הלחם שמצד מעלתו היתירה עליו ראוי לשלוט בו ולאכול ממנו וכיון שהוא קודם התפלה שעדיין לא ביער ושרף את המותרות שלו באש של מעלה

the bread, so that by virtue of his superiority over it he is fit to rule over it and eat of it. But since it is before prayer, when he has not yet cleared away and burned his excesses with the fire from above,

והרי הוא מקושר בדאגת הפרנסה הרי הוא מקושר למטה ונופל במדרגות שאר ענינים גשמיים הרי הוא שוה במדרגה אל הלחם אשר הוא אוכל ואין ראוי לשלוט בו ולאכול ממנו

and he is bound up in worry over his livelihood, he is bound below and falls to the levels of other physical things; he is then on the same level as the bread that he eats, and he is not fit to rule over it and eat of it

(ועמ"ש מזה בד"ה כה תברכו בפ' נשא), וזהו עבודת האדם בתפלה לשרוף דאגת הפרנסה וכמו שהיו מקריבין ע"ג [על גבין] המזבח סולת חטים למנחות.

(see what is written about this in the discourse beginning "Thus shall you bless," in Parshas Naso). This is a person's service in prayer: to burn up the worry over livelihood, just as they would offer upon the altar fine wheat flour for the meal-offerings.

ולא ענין הפרנסה עצמה כי היא צריכה והכתוב משבח ואומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וגו'.

Not the matter of livelihood itself, for that is needed, and Scripture praises it, saying, "When you eat of the labor of your hands, you are fortunate," etc.

אבל הדאגה שאדם מיצר ודואג על זה הנה הוא מיסוד האש והחמימות שבנפשו הבהמית אשר זהו אש זרה וצריך לשרפה באש של מעלה בתפלה כנ"ל:

But the worry, when a person is distressed and worries about it — this comes from the element of fire and heat in his animal soul, which is a strange fire, and it must be burned up with the fire from above, in prayer, as explained above.

5 ב והנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אע"פ [אף על פי] שאש יורד מלמעלה מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט כדי לעשות הכנה לאש של מעלה שתירד ע"י זה.

2. Now, our Sages, of blessed memory, said: "Although fire descends from above, from heaven, it is a mitzvah to bring [fire] from an ordinary [source]," in order to make a preparation for the fire from above, that it descend through this.

ולהבין ענין זה בעבודת ה' הנה הקב"ה נקרא זורע צדקות ומצמיח ישועות. וביאור ענין זה יובן בהקדים מה שכתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (עמ"ש על פסוק זה בפ' כי תשא)

To understand this matter in the service of G-d: the Holy One, blessed be He, is called "He who sows righteousness and makes salvations sprout." The explanation of this will be understood by first introducing what is written, "His left hand is under my head, and his right hand embraces me" (see what is written on this verse in Parshas Ki Sisa).

פ"י וימינו תחבקני שנמשך כל כך בחינות חסד דרועא ימינא וימין מקרבת כל ניצוצות וכל נשמות ישראל להיות מיוחדים לה' יחיד ומיוחד לבדו

The explanation: "and his right hand embraces me" means that the levels of Chesed, "the right arm," are drawn down so greatly — and the right hand draws near all the sparks and all the souls of Israel, to be united with G-d, the One and Unique, alone,

כדכתיב עם קרובו עד שהוא בבחינת חיבוק ממש כאדם המחבק לחבירו שאינו יכול להפרד ממנו

as it is written, "the people near to Him" — until it is the level of an actual embrace, like a man who embraces his friend, who cannot be separated from him

בשום אופן, וכך למטה נמשך ונתגלה אה"ר [אהבה רבה] לה' לבדו שלא ליפרד ממנו ח"ו [חס ושלום] (עמ"ש מזה בביאור ע"פ שימני כחותם בענין רצועות דתליין על לבא).

in any way. And so, below, great love for G-d alone is drawn down and revealed, not to be separated from Him, G-d forbid (see what is written on this in the explanation on the verse "Set me as a seal," concerning "the straps that hang upon the heart").

אך ליכות למעלת וכחינת אהבה רבה זו צ"ל מתחלה בבחי' שמאלו תחת לראשי כי שמאל דוחה.

But to merit the quality and level of this great love, there must first be the level of "his left hand is under my head," for "the left pushes away."

פ"י שדוחה ומשפיל את האדם כאשר ישים אל לבו ויעמיק דעתו ומחשבתו איך שהוא רחוק מה' בתכלית ח"ו [חס ושלום] וכיוצא באלו הענינים אשר כל זה נמשך מסטרא דשמאלא כנודע

The explanation: it pushes away and humbles a person, when he takes to heart and deepens his mind and thought [on] how utterly far he is from G-d, G-d forbid, and similar matters, all of which come from the left side, as is known.

ולא שיהיה בחינת שמאל של הקב"ה עצמו הוא הדוחה ח"ו [חס ושלום] כי לא ידח ממנו נדח

It is not that the level of the left of the Holy One, blessed be He, Himself is what pushes away, G-d forbid, for "none who is banished shall be banished from Him."

אלא כאשר ישים אל לבו וכו' ונמשך ונשתלשל למטה בבחי' תחת לראשי פ"י כאשר אני נוטל בחינה זו להמשיך למטה תחת לראשי

Rather, [it is] when he takes to heart, etc., and it is drawn down and descends below in the level of "under my head." The explanation: when I take this level to draw it down below, "under my head,"

דהיינו בעומק מחשבתי הרי אני בעצמי הוא הדוחה ומשפיל את עצמי ממדרגתי שהייתי מחזיק עצמי בעיני מתחלה

that is, into the depth of my thought, then I myself am the one who pushes away and humbles myself from my level, at which I had at first held myself in my own eyes

(ועמ"ש מזה בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא), וע"ד זה סדרו רז"ל [רכותינו זכרונם לברכה] כל הוידויים שביום כפור שמתודים על נפשם ואומרים סררנו תעבנו וכיוצא בהם שמשפילים את עצמם לפני הקב"ה מאד ואומרים איך

(see what is written on this in the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim"). In this manner our Sages, of blessed memory, arranged all the confessions of Yom Kippur, in which they confess for their souls and say, "We have rebelled, we have acted abominably," and the like, humbling themselves greatly before the Holy One, blessed be He, and saying how

שהם רחוקים מאד ממנו ית' והן הם הדברים המעוררים את האהבה והצמאון להיות אליו ית' תשוקתו
 very far they are from Him, may He be blessed. And these are the very things that arouse the love
 and the thirst, that one's longing be toward Him, may He be blessed.

ובזה יבא ויגיע להיות זוכה לבחינת ומעלת אהבה רבה שבחג הסוכות וזהו זורע צדקות כי

Through this he will come to attain the level and quality of great love that is on the festival of
 Sukkos. This is [the meaning of] "He sows righteousness," for

הנה כנסת ישראל נק' בשם צדקה על שם הפסוק בצדקה תכונני וגם כללות ישראל למטה מלאים מצות
 צדקה וחסד ובעשיית [ובעשרת ימי תשובה] הוא בבחינת [בבחינת / בבחינה] זריעה

the Congregation of Israel is called by the name tzedakah (righteousness), after the verse,
 "Through righteousness you shall be established"; and also the collective of Israel below are full of
 the mitzvah of tzedakah and of kindness; and in the Ten Days of Teshuvah this is in the state of
 sowing.

כי כמו הגרעין שזורעין צריך לזרוע ע"ג [על גבי] עפר שנחרש היטב משא"כ עפר קשה לא יזרע ולא יצמח
 בה כלל.

For just as the seed that is sown must be sown in soil that has been well plowed, whereas hard soil
 will not be sown and will not sprout at all,

כך כל המצות צדקה וחסד שישראל עושין ומסגלין כל ימות השנה הנה לא יזרע ולא יצמיח בה כלל
 so all the mitzvos of tzedakah and kindness that Israel do and acquire all the days of the year will
 not be sown and will not sprout at all

ולא יעשה פרי למעלה כ"א ע"י בחינת עשיית [עשרת ימי תשובה] שמשברין את לבם ודוחין ומשפילין את
 עצמם כעפר שנחרש בבחינת חרישה דמרפי ארעא

nor bear fruit above except through the Ten Days of Teshuvah, when they break their hearts and
 push away and humble themselves like plowed earth, in the manner of plowing that "loosens the
 soil"

(ועמ"ש מזה באריכות סד"ה האזינו השמים. איך שחרישה זו מתחיל דרך כלל בר"ה [בראש השנה] וזהו ענין שברים כו' ושהצמיחה היא חג הסוכות ע"ש).

(see what is written on this at length at the end of the discourse beginning "Listen, O heavens": how this plowing begins, in general, on Rosh Hashanah — this is the matter of the shevarim [blasts], etc. — and that the sprouting is the festival of Sukkos; see there).

וכן אנו רואים בחוש בעושי צדקה שלא יתן כ"א ע"י שישים את עצמו כעפר משא"כ אם מח

And so we see plainly in those who give tzedakah that one gives only by making himself like dust, whereas if he considers

שב את עצמו ליש ודבר לא יתן כ"א איזה מותרות ממה שיש לו אבל לא יגיעו ועמלו וחיי נפשו ממש.

himself something, an existing entity, he will give only some surplus of what he has, but not his toil and his labor and the very life of his soul.

שלזה צריך לשבר תאוות לבו הנמשכים מגסות רוחו ולהחשיב את עצמו שוה כמו חברו המקבל ממנו ומאי חזית דדמא דידך סומק טפי כו'

For this he must break the desires of his heart that come from his haughty spirit, and regard himself as equal to his fellow who receives from him — "What makes you think that your blood is redder," etc.,

שיהיה לו מה לאכול ולשתות ולרש אין כל מאי שנא ולמה יגרע הלא אב א' לכולנו כו'.

that he should have what to eat and drink while the poor man has nothing? What is the difference, and why should he be lacking? "Have we not all one Father," etc.

6 ועמ"ש בד"ה ארץ הרים ובקעות. ועי"ז נזרע בחינת הצדקה הנ"ל ובימים שבין יום כפור לסוכות הוא בחי' הצמיחה עד שביום ראשון של חג הסוכות נגדל ונצמח בחי' אברהם חסד עליון בחינת וימינו תחבקני הנ"ל

And see what is written in the discourse beginning "A land of hills and valleys." Through this, the level of tzedakah mentioned above is sown; the days between Yom Kippur and Sukkos are the level of sprouting, until on the first day of the festival of Sukkos there grows and sprouts the level of Avraham, supernal Chesed, the level of "and his right hand embraces me" mentioned above.

וגם בחינת ומעלת אברהם הוא ע"י שאמר ואנכי עפר ואפר דהיינו בחי' עפר שזורעין בו ומצמיח כנ"ל וזהו מצמיח ישועות והוא ע"ד מ"ש הושיעה ימינך.

The level and quality of Avraham, too, came through his saying, "I am but dust and ashes," that is, the level of dust in which one sows and which makes [things] sprout, as mentioned above. This is "He makes salvations sprout," and it is in the manner of what is written, "Save [with] Your right hand."

כי הנה כתיב השיב אחור ימינו שבחי' חסד והימין מלובש בבחי' אחוריים דברים חיצוניים וצריך להושיע ידו לו לחזור אל הקדושה

For it is written, "He drew back His right hand": the level of Chesed and the right is clothed in the level of the back, in external things, and His hand must be saved for Him, to return to holiness

(ע' [עיי'ן] מ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמון גבי עת לחבק ועת לרחק מחבק, וע' מענין השיב אחור ימינו בזהר פ' ויצא קס"ג סע"ב [סוף עמוד ב] פרשה בשלח דנ"ז

(see what is written in the discourse beginning "And I was with Him as a nursling," concerning "a time to embrace and a time to refrain from embracing." And see on the matter of "He drew back His right hand" in the Zohar, Parshas Vayetze, p. 163b, at the end of the column; Parshas Beshalach, p. 57a,

סע"א [סוף עמוד א] ובפרשה תרומה דקמ"ג ע"ב ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם וענין שהימין מלובש בבחינת אחוריים היינו למטה כשהאדם משפיל אהבתו בענינים גשמיים לימשך אחר תאוות הגוף והנה"ב [והנפש הבהמית] כו' ואומר על שמאל שהוא ימין.

at the end of the column; and Parshas Terumah, p. 143b, and in Mikdash Melech there. The matter that the right is clothed in the level of the back refers to below, when a person lowers his love into physical matters, to be drawn after the desires of the body and the animal soul, etc., and he says of the left that it is the right.

ועי"ז גורמים ח"ו [חס ושלום] השפלת השפע לחיצונים, ועמ"ש ר"פ בשלח בענין כמה ארך אפים כו' גם בחי השיב אחר ימינו זהו כענין המבואר במ"א ע"פ המאמר הזהר פ' ויקרא ד"כ ע"ב קב"ה [קודשא בריך הוא] בגלותא סליק לעילא כו'

Through this they cause, G-d forbid, the flow [of divine influence] to be lowered to the external forces. And see what is written at the beginning of Parshas Beshalach on the matter of "how very long-suffering," etc. The level of "He drew back His right hand" is also like the matter explained elsewhere on the Zohar's statement in Parshas Vayikra, p. 20b, "The Holy One, blessed be He, when in exile, ascended above," etc.

וכ"מ [וכן משמע] הפ"י בזהר פרשה בשלח דנ"ז סע"א [סוף עמוד א] ע"ש וע' עוד מענין השיב אחר ימינו בזהר פ' בלק דר"א סע"א [סוף עמוד א] ובפרשה פנחס דרל"ז ע"א ובפרשה ויקהל דר"ג סע"א [סוף עמוד א] ובפ' אחרי דע"ד ע"א

The explanation in the Zohar, Parshas Beshalach, p. 57a, at the end of the column, also implies this; see there. And see further on the matter of "He drew back His right hand" in the Zohar, Parshas Balak, p. 201a, at the end of the column; Parshas Pinchas, p. 237a; Parshas Vayakhel, p. 203a, at the end of the column; and Parshas Acharei, p. 74a.

והנה ענין להושיע ידו לו זהו כמ"ש הושיעה ימינך וענני. בתהלים סי' ס', והיינו כמ"ש בד"ה האזינו הנ"ל בענין וסוכה תהיה לצל יומם.

Now, the matter of saving His hand for Him is as it is written, "Save [with] Your right hand and answer me," in Psalms, chapter 60. This is as explained in the discourse beginning "Listen, O heavens," mentioned above, concerning "And a sukkah shall be for shade by day."

כי יומם היינו בחי' חסד לאברהם בחי' ימין וצל יומם היינו בחי' מקיף עליון שנמשך על החסד והמשכה זו היא מבחי' רוב חסד ומבחי' כי חפץ חסד הוא ועמ"ש ע"פ הוי' יחתו מריביו.

For "by day" is the level of "kindness to Avraham," the level of the right; and "shade by day" is the level of a supernal encompassing light that is drawn over the Chesed. This drawing-down is from the level of "abundant in kindness" and from the level of "for He desires kindness." And see what is written on the verse "Havayah — His adversaries shall be shattered."

אשר ע"י התגלות בחי' רב חסד חסד עליון מתמתקים הדינים ועמ"ש ס"פ שלח בביאור ע"פ אני דפ' ציצית בענין חסדי ה' ב' בחי' חסד כו' ע"ש.

Through the revelation of the level of "abundant in kindness" within supernal Chesed, the judgments are sweetened. And see what is written at the end of Parshas Shelach, in the explanation on "I [am the L-rd your G-d]" of the passage of tzitzis, concerning "the kindnesses of G-d": two levels of Chesed, etc.; see there.

וזהו הושיעה ימינך שנמשך בחי' מקיף עליון לבחי' חסד דרועא ימינא והמשכה זו הוא ממקום עליון מאד מבחי' דלית שמאלא בהאי עתיקא. ועי"ז וענני. להיות וימינו תחבקני.

This is "Save [with] Your right hand": that the level of the supernal encompassing light is drawn to the level of Chesed, "the right arm." This drawing-down is from a very lofty place, from the level of "there is no left in this Atika." And through this, "answer me" — that there be "and his right hand embraces me."

וזהו ענין הסוכה עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער חג הסוכות פ"ד דדפנות הסוכה שנים כהלכתן ושלישית אפילו טפח זהו עד"מ כנגד ג' פרקי יד ימין כו' והוא בחי' וימינו תחבקני והסכך זהו בחי' צל יומם המקיף על בחי' ימין כו' ע"ש.

This is the matter of the sukkah, according to what is written in Pri Etz Chaim, Sha'ar Chag HaSukkos, ch. 4: the walls of the sukkah — two as the law prescribes, and the third even a hand-breadth — correspond, by way of analogy, to the three joints of the right arm, etc., and this is the level of "and his right hand embraces me"; and the covering (sechach) is the level of "shade by day" that encompasses the level of the right, etc.; see there.

וביאור ענין גילוי בחי' ימינו של הקב"ה בנפש האדם יובן ממ"ש בד"ה צאינה וראינה בענין שאו ידיכם קדש כו' ע"ש. וברכות נזכר מענין הושיעה ימינך במדרש איכה ס"פ גדע בחרי אף ובזח"א [ובזהר חלק א']

The explanation of the revelation of the level of the right hand of the Holy One, blessed be He, in a person's soul will be understood from what is written in the discourse beginning "Go out and see," concerning "Lift up your hands in holiness," etc.; see there. In the Rabbah [Midrashim], the matter of "Save [with] Your right hand" is mentioned in Midrash Eichah, at the end of [the section] "He cut down in fierce anger"; and in Zohar I

(בפי ויצא דקס"ג סע"ב [סוף עמוד ב] ובפי פקודי דרל"ה ע"א) ובפי שמיני (דל"ז ע"א) ובפי חקת (דקפ"א ע"ב) ובפי תרומה (דקס"ט ע"א) גבי כוס ישועות כו'

(in Parshas Vayetze, p. 163b, at the end of the column, and in Parshas Pekudei, p. 235a), and in Parshas Shemini (p. 37a), in Parshas Chukas (p. 181b) and in Parshas Terumah (p. 169a), concerning "the cup of salvations," etc.,

הושיעה ימינך כו' ושייך לזה ג"כ מ"ש בזהר פ' תשא (דקפ"ט ע"ב) ובפי הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובפי נח (ס"ב ב')

"Save [with] Your right hand," etc. Also connected with this is what is written in the Zohar, Parshas Tisa (p. 189b), and in the commentary of the Ramaz there, and in Parshas Noach (p. 62b),

בענין קץ הימין וע' בזהר פרשה חיי שרה (דקכ"ג סע"א [סוף עמוד א] וסע"ב [סוף עמוד ב]) בענין הושיעה לו ימינו כו'

concerning "the end of the right." And see in the Zohar, Parshas Chayei Sarah (p. 123a, at the end of the column, and p. 123b, at the end of the column), concerning "His right hand saved for Him," etc.,

ובפי בשלח (דנ"ח סע"א [סוף עמוד א]) ימינך ה' נאדרי בכח דא אורייתא י"ל [יש לומר] כמ"ש לקמן בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] בענין ואשים דברי בפ"ך ובצל ידי כסיתך שמן התורה נעשה בחי' סוכה בחי' צל כו'

and in Parshas Beshalach (p. 58a, at the end of the column): "Your right hand, O L-rd, glorious in power' — this is the Torah." It may be said [that this is] as is written below, in the discourse beginning "On the day of Shemini Atzeres," concerning "I have placed My words in your mouth, and in the shadow of My hand I have covered you": that from the Torah there comes to be the level of a sukkah, the level of shade, etc.

נמצא זהו כמו בחי' צל יומם בחי' הושיעה ימינך כו' וגם בנפש יובן בחי' זו שהתורה נותנת כח ועוז לבחינת ימין ואהבת ה' עפמשנ"ת [על פי מה שנתבאר] בד"ה בחודש השלישי בפי יתרו בענין שהתורה נקרא עוז כו' ע"ש.

It follows that this is like the level of "shade by day," the level of "Save [with] Your right hand," etc. In the soul, too, this level will be understood: the Torah gives strength and might to the level of the right and to the love of G-d, according to what is explained in the discourse beginning "In the third month," in Parshas Yisro, concerning the Torah being called "might," etc.; see there.

7 וזהו ג"כ ימינך ה' תרעץ אויב היינו כל תאוות היצה"ר [היצר הרע] ונה"ב [ונפש הבהמית] ותרעץ אותיות עצרת כי שמיני עצרת הוא בחי' למען דעת כל עמי הארץ כמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי.

This is also [the meaning of] “Your right hand, O L-rd, shatters the enemy”: that is, all the desires of the evil inclination and the animal soul. And tir’atz (shatters) has the letters of atzeres, for Shemini Atzeres is the level of “so that all the peoples of the earth may know,” as is written in the discourse beginning “The L-rd is for me among my helpers.”

וזהו שאמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] מצוה להביא מן ההדיוט פי' הדיוט היינו דברים תחתונים פשוטים וממילי דהדיוטא

This is what our Sages, of blessed memory, said: “It is a mitzvah to bring from the ordinary.” The explanation: “ordinary” means lowly, simple things, and “ordinary matters,”

היינו כאשר ישים האדם אל לבו להיות ממארי דחושבנא כל מילי דהדיוטא וכל המחשבה דבור ומעשה אשר לא לה' המה שהיו בו כל ימיו ואיך שהוא רחוק מה' בתכלית ומשוקץ ומתועב כו'

that is, when a person takes to heart to be one of the “masters of reckoning,” [reckoning] all the ordinary matters and all the thought, speech and action that were not for G-d, which were in him all his days, and how utterly far he is from G-d, and loathsome and abominable, etc.,

שהוא בחי' שמאל דוחה כו' ונקלה עוד מזאת והיה שפל ונבזה בעיניו ומואס בחייו ואזי יתמרמר מאד ויצעק אל ה' בצר לו

which is the level of “the left pushes away,” etc. And he is made still more lightly esteemed than this, and is lowly and despised in his own eyes, and loathes his life. Then he will become very bitter and cry out to G-d in his distress,

וכדכתיב צעק לכם ומרירות הזאת היא מביאתו לעשות הכנה לאש של מעלה הוא בחינת אהבת ה' שבנפשו האלהית שתתעורר ותתלהט בלבו כנ"ל,

as it is written, “Their heart cried out.” This bitterness is what brings him to make a preparation for the fire from above, which is the level of the love of G-d in his G-dly soul, that it be aroused and blaze in his heart, as mentioned above.

(ועמ"ש עוד בענין מצוה להביא מן ההדיוט בד"ה ענין חנוכה בפ' מקץ. דלשם נתבאר בע"א [באופן אחר]
קצת דהיינו שזהו האהבה שהאדם ל וקח מחמת העולמות מבחי' מלכותו ית' כו')

(See further what is written on the matter of "It is a mitzvah to bring from the ordinary" in the discourse beginning "The matter of Chanukah," in Parshas Miketz, where it is explained somewhat differently: that this is the love a person takes from [contemplating] the worlds, from the level of His sovereignty, may He be blessed, etc.;

ע"ש ובד"ה לבאר ענין יוהכ"פ [יום הכפורים], ולפ"ז [ולפי זה] י"ל [יש לומר] דענין הנז' [הנזכר] כאן להיות
ממארי דחושבנא כו' ואיך שהוא רחוק כו' זהו ענין מצות תרומת הדשן. אשר זהו הכנה לגילוי האש כו'
ועמ"ש סד"ה ויהי בשלח פרעה):

see there; and in the discourse beginning "To explain the matter of Yom HaKippurim." According to this, it may be said that the matter mentioned here — being one of the "masters of reckoning," etc., and how far he is, etc. — is the matter of the mitzvah of removing the ashes, which is a preparation for the revelation of the fire, etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "And it was, when Pharaoh sent out.")

8 ג והנה כל זה הוא בחי' אש שע"ג [שעל גבין] המזבח. אך יש בחינה אחרת גדולה וגבוהה מזה

3. Now, all this is the level of the fire upon the altar. But there is another level, greater and higher than this,

והוא בחי' מים שמנסכין ע"ג [על גבין] המזבח בחג הסוכות שהמים מרווין צמאון הבא מיסוד האש וכמ"ש
הוי כל צמא לכו למים.

and that is the level of the water that was poured upon the altar on the festival of Sukkos; for water quenches the thirst that comes from the element of fire, as it is written, "Ho, everyone who thirsts, go to the water."

9 וגם בבחינת ומדרגת מים יש כמה בחינות שונות זו למעלה מזו. כדכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא
האלהים בשמים כו' אין עוד מלבדו בראייה חושיית שהוא בחי' ביטול במציאות לגמרי בבחינת ראייה
כמ"ש במ"א.

Within the level and degree of water, too, there are several different levels, one above the other. As it is written, "You have been shown, to know that the L-rd is G-d; in the heavens," etc., "there is none else besides Him" — with sensory sight, which is the level of complete self-nullification (bit-tul) of existence, in the manner of sight, as is written elsewhere.

10 ובחינה זו נקי בחיי מים שמקרר ומכבה את חום האש כי מאחר שהוא בבחי' ביטול במציאות לגמרי אליו ית' הרי ממילא ומאליו מתקרר חום האש הטבעי אשר בנפשו האלהית והצמאון כרשפי אש שלהבת.

This level is called the level of water, which cools and extinguishes the heat of the fire. For since he is in the level of complete self-nullification of existence before Him, may He be blessed, then of itself the heat of the natural fire in his G-dly soul cools, and the thirst like flashes of fiery flame.

וכמו למשל אהבת הבן אל האב כשרוצה להתקרב אליו ועדיין הוא קצת רחוק אזי האהבה נראית ונגלית מן הלב ולחץ שצועק אבא אבא.

It is like, for example, the love of a son for his father: when he wants to come close to him and is still somewhat far, the love is seen and revealed outside the heart, as he cries, "Father, Father!"

משא"כ כשהוא אצל אביו ממש הנה הלב תוכו רצוף אהבה אבל אינה נראית ונגלית חוץ מן הלב ולכן נקרא בחינת מים שמקרר בחינת האש שלא תתגלה לחוץ כ"א נסתרת בתוך הלב

But when he is actually beside his father, the heart within is inlaid with love, yet it is not seen and revealed outside the heart. Therefore it is called the level of water, which cools the level of fire, so that it is not revealed outwardly but hidden within the heart

(וכמ"ש במ"א בענין חסדים המכוסים כו' ועמ"ש בד"ה וידעת היום בענין וכל קרב וכליות יזמרו ומ"ש סד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול גבי ענין בהר הקדש),

(as is written elsewhere on the matter of "the covered kindnesses," etc.; and see what is written in the discourse beginning "Know this day" on the matter of "and all my innards and kidneys shall sing," and what is written at the end of the discourse beginning "And it shall be on that day that a great shofar shall be sounded," concerning "on the holy mountain").

וזהו ענין תפלת שמונה עשרה בלחש כחשאי כי בפסוקי דזמרה הוא מעורר את האהבה כרשפיאש להיות שורף ומכלה את האשים אשר הם אש זרה כנ"ל.

This is the matter of the Shemoneh Esrei prayer being [said] in a whisper, silently. For in Pesukei DeZimrah he arouses the love like flashes of fire, to burn and consume the fires that are strange fire, as mentioned above.

והרי הוא כאלו עדיין רחוק מן המלך משא"כ בתפלה שהרי הוא כאלו עומד לפני המלך ואומר ברוך אתה וכי.

There he is as though still far from the king; whereas in the [Shemoneh Esrei] prayer he is as though standing before the king and saying, "Blessed are You," etc.

פי' ברוך בחינת המשכה שממשיך יחודו ית' למטה שיהיה הוא בבחינת ביטול אליו ית'. ועד"ז תקנו מודים אנחנו לך שהוא בחי' ביטול כמ"ש במ"א.

The explanation: "blessed" is the level of drawing down, for he draws His unity, may He be blessed, down below, so that he be in the state of self-nullification before Him, may He be blessed. In the same way they instituted "We give thanks to You," which is the level of self-nullification, as is written elsewhere.

וזהו ענין הכריעות והשתחוואות כו' לכן הוא בלחש ובחשאי (וע' בזהר פ' תרומה דקל"ז ע"א. ובפ' בראשית ד"נ ע"ב ובפ' שמיני דל"ט ע"א).

This is the matter of the bowings and prostrations, etc. Therefore it is in a whisper and silently (see in the Zohar, Parshas Terumah, p. 137a; Parshas Bereishis, p. 50b; and Parshas Shemini, p. 39a).

אך להיות בחי' ומדריגה זו קבוע^[קבועה] ונטועה בלב האדם כל היום שלא ימוט מזה צריך האדם לשית עצות בנפשו. כי הנה אנו רואים בחוש שאחר תפלת שמונה עשרה חוזר להיות כבראשונה.

But for this level and degree to be fixed and planted in a person's heart all day, so that he not be moved from it, a person must devise counsels in his soul; for we see plainly that after the Shemoneh Esrei prayer he goes back to being as before.

11 והעצה האמיתית הוא עסק התורה והלכותיה עם היותן מלוכשים בדברים גשמיים תחתונים כמו בעניני זרעים מועד כו' הן

The true counsel is the study of Torah and its laws. Although they are clothed in lowly physical things, as in the matters of [the orders] Zeraim, Moed, etc., they

הנה תכלית היחוד והדביקות בו ית' כמ"ש במ"א וצריך האדם להבטל ולהכלל אליו ית' להיות מכון ליחודו ית' ויבטל ויפקיר את עצמו מכל רצונותיו ומחשבותיו.

are the ultimate unity and cleaving to Him, may He be blessed, as is written elsewhere. A person must nullify himself and be absorbed in Him, may He be blessed, to be a fitting place for His unity, may He be blessed, and must nullify and relinquish himself from all his wishes and thoughts.

12 וכמ"ש במ"א על פסוק ארץ אוכלת יושביה וגו'. ובבחינה זו הנה עסק התורה שוה ממש

As is written elsewhere on the verse "A land that consumes its inhabitants," etc. In this respect, the study of Torah is exactly equal

כמו תפלת שמונה עשרה ויכול האדם שיהיה רושם בחינת הביטול שבתפלת שמונה עשרה קבוע ונטוע במסמרות כל ימוט לנצח כל היום בעסקו בתורה.

to the Shemoneh Esrei prayer, and a person can make the impression of the self-nullification of the Shemoneh Esrei prayer fixed and planted [as] with nails, never to be moved, all day long, as he studies Torah.

וזוהו ביום השמיני עצרת תהיה לכם שתהיה לכם עצרת וקליטה לבחי' מים הנ"ל שיקלוט ויתפוס בתוכם לבלתי תהיו פולטים ח"ו [חס ושלום]

This is "On the eighth day there shall be an atzeres for you": that there be for you an atzeres, a holding-in and absorbing of the level of water mentioned above, that it be absorbed and held within you, so that you not expel it, G-d forbid

(וע' בהשמטות שבזהר ח"א [חלק א'] סס"י [סוף סימן] כ"ה שזהו ענין כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ועמ"ש מזה כביאור על פסוק וידעת היום בפרשה ואתחנן)

(see the Omissions to the Zohar, vol. I, at the end of section 25, that this is the matter of "For the earth shall be full of the knowledge of G-d as the waters cover the sea"; and see what is written on this in the explanation on the verse "Know this day," in Parshas Va'eschanan).

כי אדם יכול להיות אחר התפלה חוזר כבראשונה והיינו ע"י בחינת ביום השמיני שהוא בחי' בינה ליבא

For a person can, after prayer, go back to being as before; and [the remedy] is through the level of "on the eighth day," which is the level of "Binah is the heart,"

דהיינו שיהיה בו בחינת ביטול בעומק נקודת הלב כנ"ל והיינו לפי שהתגלות עתיק הוא בבינה עולם התענוג

that is, that there be in him the level of self-nullification in the depth of the point of the heart, as mentioned above. This is because the revelation of Atik is in Binah, the world of delight.

לכן עי"ז נמשך להיות עצרת וקליטה לבחי" מים הנ"ל שהוא בחי" אהבה בתענוגים כוי כמשל הבן כשהוא אצל אביו כוי כנ"ל.

Therefore through this there comes to be an atzeres, a holding-in and absorbing, of the level of water mentioned above, which is the level of "love in delights," etc., like the parable of the son when he is beside his father, etc., as mentioned above.

13 וזהו ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה כי בחינת מים הנ"ל צריך להיות בבחי" מעיין כדכתיב אותי עזבו מקור מים חיים כוי.

This is [the meaning of] "And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation": the level of water mentioned above must be in the manner of a wellspring, as it is written, "Me they have forsaken, the source of living waters," etc.

דהיינו עי"ד משל כמקור הנובע מתחת לארץ ואינו נראה ומושג כ"א הנביעה משא"כ המקור עצמו עמוק עמוק מי ימצאו [ועי' מזה ברע"מ [ברעיא מהימנא] ס"פ בא

That is, by way of analogy, like a source that springs forth from beneath the ground: nothing is seen and grasped but the outflow, whereas the source itself is "deep, deep; who can find it?" [See on this in the Ra'aya Mehemna, at the end of Parshas Bo

(דמ"ג ע"ב) ועיין עוד מענין אותי עזבו מקור מים חיים בזהר (ס"פ ואתחנן דרס"ו ע"א)

(p. 43b). See further on the matter of "Me they have forsaken, the source of living waters" in the Zohar (end of Parshas Va'eschanan, p. 266a)

ובמק"מ [ובמקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם ובפ' וילך (דרפ"ו ע"א) לקדשא שמא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] באמן ועי' מענין אמן ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' עקב (דרע"א ע"א)

and in Mikdash Melech and the Ramaz there; and in Parshas Vayelech (p. 286a), "to sanctify the Name of the Holy One, blessed be He, with Amen." And see on the matter of Amen in the Ra'aya Mehemna, Parshas Ekev (p. 271a)

ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ועי' עוד בזהר ויקרא די"ב ע"א] וכך צריך האדם באתערותא דלתתא ג"כ לחפור בעומק המעיין במה שהוא נובע מן המקור עמוק עמוק מתחת לעפר

and in the commentary of the Ramaz there; and see further in the Zohar, Vayikra, p. 12a.] So too a person, through an arousal from below, must dig into the depth of the wellspring, in that it springs from the source "deep, deep" beneath the dust;

דהיינו שיהי' [שיהיה] בבחי' ונפשי כעפר לכל תהיה וגם להעמיק עיון שכלו בעסק התורה והלכותיה (ועמ"ש סד"ה האזינו השמים גבי כרביבים עלי עשב)

that is, that he be in the level of “and let my soul be like dust to all,” and also that he deepen the study of his intellect in the study of Torah and its laws (and see what is written at the end of the discourse beginning “Listen, O heavens,” concerning “like showers upon the grass”),

שהיא בחי' ח"ע [חכמה עילאה] ראשיתה דכולא נמשך ממקור מים חיים העליונים ולמטה ירדה ונשתלשלה מאד עד שהם בבחינת מתחת לעפר ענינים גשמיים [גשמיים] זרעים מועד כו' ומשם הם נובעים להיות מעייני הישועה.

which is the level of supernal Chochmah, “the beginning of all,” drawn from the source of the supernal living waters; and it descended and came down very far below, until they are in the level of “beneath the dust,” physical matters, Zeraim, Moed, etc.; and from there they spring forth to be “wellsprings of salvation.”

וזהו מעייני תרי שהם ב' בחינות בחינת ונפשי כעפר לכל תהיה ובחי' התורה שמלובשת בעפר גשמי כנ"ל ועי"ז דוקא נקרא בחינת מים חיים כי המים אשר על פני הארץ אינם נקראים מים חיים כידוע.

This is [why it says] “wellsprings” — two, for they are two levels: the level of “and let my soul be like dust to all,” and the level of the Torah, which is clothed in physical dust, as mentioned above. Through this specifically it is called the level of “living waters,” for the waters that are on the face of the earth are not called living waters, as is known.

(וביאור ענין ב' בחי' עפר שהם מקור ב' מעיינות הנ"ל הנה בחי' ונפשי כעפר לכל תהי' [תהיה] זהו מ"ש בזהר פ' וישלח) (דק"ע ע"א) מה בין עפר לאבק כו'

(The explanation of the matter of the two levels of dust that are the source of the two wellsprings mentioned above: the level of “and let my soul be like dust to all” is what is written in the Zohar, Parshas Vayishlach (p. 170a), “What is the difference between dust and powder?” etc.:

עפר דכל איבין נפקין מיני' ועמ"ש מזה בפ' וישלח סד"ה ויאבק איש עמו ובד"ה ויגש אליו יהודה גבי ענין במחשבה ארץ קדמה כו'

“dust, from which all fruits come forth.” And see what is written on this in Parshas Vayishlach, at the end of the discourse beginning “And a man wrestled with him,” and in the discourse beginning “And Yehudah approached him,” concerning “in thought, the land came first,” etc.

לכן עייז יוכל להמשיך בחי באר מים חיים שהיא האהבה שבבחי מים שהוא בחי ביטול.

Therefore, through this, he can draw down the level of “a well of living waters,” which is the love in the level of water, which is the level of self-nullification.

14 ובחי עפר הבי היינו כמ”ש בביאור ע”פ מי מנה עפר יעקב דקאי על עסק התורה שנקי עפר שהוא דבר שאינו בגדר מספר בחי ולפני אחד מה אתה סופר כו

The second level of dust is as written in the explanation on the verse “Who has counted the dust of Yaakov,” which refers to the study of Torah, which is called “dust,” being something that is not within the bounds of number — the level of “and before One, what do you count?” etc.;

ע”ש, ועמ”ש במ”א בענין לך לך מארצך דגבי אברם שהו א גילוי המשכת ח”ע [חכמה עילאה] ממקורה כו ועי בלק”ת [בלקוטי תורה (להאריז”ל)] שם ובפרדס בעה”כ [בערכי הכינויים] בערך ארץ עליונה היא הבינה וכ”כ [וכן כתב] בערך עפר.

see there. And see what is written elsewhere on the matter of “Go forth from your land” concerning Avram, which is the revelation of the drawing-down of supernal Chochmah from its source, etc.; and see in Likkutei Torah there, and in Pardes, Erchei HaKinuyim, under the entry “Eretz” (land), that the supernal land is Binah; and so he writes under the entry “Afar” (dust).

וכ”כ [וכמו כן] במאורי אור ערך עפר שזהו ענין עפרות זהב וזהו הכל היה מן העפר ואפילו גלגל חמה כנוזר ברבות בקהלת, ועיין מזה ג”כ בזהר (פ”י צו דף ל”ד ע”ב)

So too he writes in Me’orei Or, under the entry “Afar,” that this is the matter of “dust of gold”; and this is “all came from the dust,” even the sphere of the sun, as mentioned in the Rabbah on Koheles. See on this also in the Zohar (Parshas Tzav, p. 34b)

ועמ”ש סד”ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו ועמ”ש בביאור ע”פ הבאים ישרש בענין ארץ חפץ כו

and see what is written at the end of the discourse beginning “And Yaakov dwelt in the land of his father’s sojournings,” and what is written in the explanation on the verse “Those who come, He will cause to take root,” concerning “a desirable land,” etc.

ונקרא בחי עפר ע”ד ישת חשך סתרו כי גם הכתר מקור הח”ע [החכמה עילאה] נמשך מבחי תחתונה שבמאציל מלי דא”ס כו

It is called the level of dust in the manner of “He made darkness His hiding place”; for even Keser, the source of supernal Chochmah, is drawn from the lowest level of the Emanator, the Malchus of Ein Sof, etc.

ועי' נאמר על עסק התורה מי מנה עפר יעקב כו' וזהו ענין ב' בחי' חכמה בראש חכמה בסוף שהם נמשכים מב' בחי' עפר הנ"ל.

And of this it is said, concerning the study of Torah, "Who has counted the dust of Yaakov," etc. This is the matter of the two levels of Chochmah, "Chochmah at the beginning and Chochmah at the end," which are drawn from the two levels of dust mentioned above.

15 וז"ש [וזהו שכתוב] ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך דהא בהא תליא כי נעוץ סופן בתחלתן.

This is what is said: "And let my soul be like dust to all; open my heart to Your Torah" — the one depends on the other, for "their end is embedded in their beginning."

ובזהר ס"פ בלק ממעיני הישועה אלין או"א [אבא ואימא] היינו כי ב' מעיינות הנ"ל הן בחי' מ"נ [מייץ נוקבין] ומ"ד [ומייץ דוכרין] ושרשן מב' יסודות דאו"א [דאבא ואימא] והם מקבלים מב' מזלות ונוצר ונקא וע' במ"ח דכ"א א' ב':

In the Zohar, at the end of Parshas Balak: "From the wellsprings of salvation' — these are Abba and Imma." That is, the two wellsprings mentioned above are the levels of mayin nukvin and mayin duchrin (feminine and masculine waters), and their root is from the two Yesods of Abba and Imma, and they receive from two mazalos, "Notzer" and "Venakeh." See in M.Ch., p. 21a-b.

ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (בישעיה י"ב)

“And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation”

1 ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (בישעיה י"ב). הנה בכל השנה היה ניסוך היין ע"ג [על גבין] מזבח והוא מפורש בתשב"כ [בתורה שבכתב] בהדיא בכמה מקומות.

“And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation” (in Isaiah 12). Now, throughout the whole year there was the libation of wine upon the altar, and this is stated explicitly in the Written Torah in a number of places.

ובחג הסוכות היה עוד גם ניסוך המים ע"ג [על גבין] המזבח כל שבעת ימי החג. והוא הלכה למשה מסיני (סוכה ל"ד א' זבחים ק"י ע"ב)

And on the festival of Sukkos there was, in addition, also the libation of water upon the altar, all seven days of the festival. And this is a law [given] to Moses at Sinai (Sukkah 34a; Zevachim 110b),

שאינו מפורש בהדיא בתשב"כ [בתורה שבכתב] רק דרבנן סמכוה אקראי ושאבת המים היה בשמחה גדולה ע"ש [על שם] ושאבתם מים בששון כו' כמבואר במסכת סוכה ספ"ד [סוף פרק ד'] ורפ"ה.

which is not stated explicitly in the Written Torah; only, the Rabbis supported it on a verse. And the drawing of the water was [done] with great joy, on account of [the verse] “And you shall draw water with joy,” etc., as explained in Tractate Sukkah, at the end of chapter 4 and the beginning of chapter 5.

ויש להבין הטעם למה אינו מפורש בתושב"כ [בתורה שבכתב] כו' (ועיין מזה בזהר בסוף חלק א' בהשמטות ד"א ע"ב ודי"ב ע"א וע"ב).

And the reason must be understood: why is it not stated explicitly in the Written Torah, etc.? (And see on this in the Zohar, at the end of Part I, in the Hashmatos, folio 11b and folio 12a and b.)

והנה בתחלה צ"ל ענין ניסוך היין כי הנה ביין כתיב (שופטים ט') החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים בהיות ידוע דבינה אם הבנים היא השמחה כמ"ש אם הבנים שמחה.

Now, first the matter of the wine libation must be explained. For of wine it is written (Judges 9), "Shall I leave my wine, which gladdens G-d and men?" It being known that Binah (understanding), "the mother of the children," is joy, as it is written, "The mother of the children is joyful."

כי השמחה היא גילוי ההעלם לכן נמשך דוקא מבחי' בינה שהוא כשמבין ומשיג תעלומות חכמה שנמשך בגילוי בהבנה והשגה ממש שמשיג אותו בטוב אז יהיה השמחה.

For joy is the revealing of what is hidden; therefore it is drawn specifically from the level of Binah. That is, when one understands and grasps the hidden things of Chochmah (wisdom), so that it is drawn into revelation, into actual understanding and comprehension, so that he grasps it well, then there will be joy.

משא"כ כשעדיין אינו משיג הדבר בהשגה היטב רק הוא עדיין נעלם בכח חכמתו ואינו בגילוי אצלו ממש לא יקבל עונג ושמחה כלל.

Whereas when he does not yet grasp the matter well in comprehension, but it is still hidden in the power of his Chochmah and is not truly revealed to him, he will receive no delight or joy at all.

אך הנה בינה נק' ג"ע [גן עדן] עלמא דאתכסיא וכמ"ש בזח"א [בוהר חלק א] ויצא (קנ"ג ב' קנ"ד ובשאר דוכתי).

However, Binah is called Gan Eden, "the hidden world" (alma d'iskasya), as is written in the Zohar, Part I, Vayeitzei (153b, 154, and in other places).

וזה היה עבודת הלויים דכתיב ועבד הלוי הוא שממשיכים בחי' הוא דהיינו עלמא דאתכסיא הוא דא עתיקא המלוכש בבינה מהעלם אל הגילוי והיינו ע"י השיר שהיו אומרים על היין שהוא בחי' בינה.

And this was the service of the Levites, as it is written, "And the Levite, he shall perform the service": that they draw down the level of "he" (hu), that is, the hidden world—"He': this is Atika," which is en clothed in Binah—from concealment into revelation. That is, through the song that they would sing over the wine, which is the level of Binah.

וזהו ענין יין המשמח אלקים ואנשים שמביא אלקות לידי גילוי לאנשים דהיינו ע"י הבינה שמבין ומשיג גדולת ה' תתלהב נפשו בה'

And this is the meaning of "wine that gladdens G-d and men": that it brings G-dliness into revelation for men; that is, through Binah, when one understands and grasps the greatness of G-d, his soul will be set aflame for G-d.

וזהו ג"כ בחי' יין הגשמי שגורם ג"כ השמחה וגילוי ההעלם נכנס יין כוי (וע' עוד מענין ועבד הלוי הוא בד"ה אז ישיר משה ובנ"י [ובני ישראל] ומענין הוא בד"ה לך לך גבי הוא עשנו).

And this is also the quality of physical wine, which likewise causes joy and the revealing of what is hidden: "Wine enters," etc. (And see further on the matter of "And the Levite, he shall perform the service" in the maamar beginning "Then Moses and the children of Israel sang," and on the matter of "He" in the maamar beginning "Lech Lecha," regarding "He made us.")

אך ההפרש בין ניסוך היין שבכל השנה לבחי' מועדים לשמחה ובפרט סוכות זמן שמחתנו שהיה בהם ג"כ ניסוך היין הוא

However, the difference between the wine libation of the whole year and the level of "festivals for joy," and especially Sukkos, "the season of our joy," when there was also the wine libation, is

כמו עד"מ אדם כשנתפעל ושמח מאיזה דבר אעפ"כ [אף על פי כן] יכול להיות השמחה וההתפעלות אצלו בהעלם מזולתו שיהיה תוכו רצוך חדוה ושמחה ואינו גלוי לעין כל

as, by way of analogy, a person who is stirred and gladdened by something: even so, the joy and the stirring can be hidden within him from others, so that his inside is "inlaid" with gladness and joy, and it is not revealed to every eye.

אבל כשנתפעל ונשמח מאד מאיזה דבר אזי נראה שמחתו לעין כל ומרנן ומרקד ברגל ומטפח ביד שאינה יכול להיות בהסתר מרוב גדולת השמחה.

But when he is stirred and gladdened very greatly by something, then his joy is seen by every eye, and he sings and dances with his feet and claps with his hand, for it cannot stay hidden, because of the sheer greatness of the joy.

כך כל השנה אף שנתפעל מאלהות א"ס ב"ה הממכ"ע [הממלא כל עלמין] וסוכ"ע עאפ"כ [אף על פי כן] הוא בהעלם אצלו שאור השמחה מתעלם בהכלי והכלי מגבילתו

So [too] all year long: even though one is stirred by the G-dliness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, who fills all worlds and encompasses all worlds (memalei kol almin and sovev kol almin), nevertheless it is hidden within him, for the light of joy is concealed in the vessel, and the vessel limits it.

אבל בחג הסוכות נראה שמחתו לעין כל שהאור בוקע הכלי מחמת רוב גדולת אור השמחה וריבוי גילוי ההעלם

But on the festival of Sukkos his joy is seen by every eye, for the light breaks through the vessel, because of the sheer greatness of the light of joy and the abundant revealing of what is hidden.

(ועמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי ועמ"ש ר"פ שלח בד"ה ענין המרגלים בפ"י זבת חלב ודבש שהוא מחמת תוספת האור והגילוי לא יוכלו הכלים להעלים כו')

(And see what is written in the maamar beginning "Havayah is for me among my helpers," and what is written at the beginning of Parshas Shelach, in the maamar beginning "The matter of the spies," on the explanation of "flowing with milk and honey": that because of the added light and revelation, the vessels will not be able to conceal, etc.)

ושמחה זו היא הרעש הגדול כמו שמרנן ומרקד כשנשמח בגשמי כן ויותר מכן הוא הרנן והרקוד ברוחניות בשירות ותשבחות לפני ה' כמ"ש והאופנים בראש גדול.

And this joy is "the great noise": just as one sings and dances when gladdened by something physical, so, and even more than that, is the singing and dancing in spirituality, in songs and praises before G-d, as it is written, "And the Ofanim, with a great noise."

זהו ענין ניסוך היין של כל הנשנ וגם בסוכות היו מנסכים גם יין. וניסוך המים הוא היה בחג הסוכות לבד היו מנסכים יין בספל זה ומטם בספל זה מערבי של מים כו'.

This is the matter of the wine libation of the whole year; and on Sukkos too they would also pour a libation of wine. And the water libation was on the festival of Sukkos alone: they would pour wine into this bowl and water into that bowl—"the western one of water," etc.

וניסוך היין הוא בחינת בינה וניסוך המים הוא בחינת חכמה והוא גבוה מאד נעלה מניסוך היין.

And the wine libation is the level of Binah, and the water libation is the level of Chochmah, and it is far higher and loftier than the wine libation.

והענין כי זהו בחיד כהנים ולוים כמ"ש בזהר (ח"ג [חלק ג'] דל"ט ע"א) דיין מסטרא דליואי אתי כו' וסטרא דכהנא מיין צלילן נהירין.

The explanation is that this is the level of Kohanim and Levites, as is written in the Zohar (Part III, 39a): "Wine comes from the side of the Levites," etc., "and the side of the Kohen [is] from clear, shining water."

כי טבע המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי' כהן שהשפעה יורדת לכה"ג [לכהן גדול] ומשם לכל ההנים כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כה"ג [כהן גדול] נוטל חלק בראש מדת ראש הוא משפיע ויין הוא בחינת לוי

For the nature of water is to descend from a high place to a low place, and this is the level of the Kohen: the flow descends to the High Priest and from there to all the Kohanim, as our Sages said, "The High Priest takes a portion first"; by the measure of a head, he bestows. And wine is the level of the Levites,

שהוא ההעלאה ממקום נמוך למקום גבוה מאד והוא ג"כ לארמא קלא ברעש ושיר שהוא בחי' התגלות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל בעלי השיר יוצאים בשיר.

which is ascent from a low place to a very high place; and it is also "to raise the voice," with noise and song, which is the level of revelation, as our Sages said, "All that wear a shir (a chain) may go out with a shir."

משא"כ מים הוא בחשאי כמו בחי' כהנים דעובדוי בחשאי אינן כו' וכמו שבחי' כהנים גבוה מבחי' לוי כמ"ש וילוו עליך וישרתוך כך ניסוך המים גבוה מאד נעלה מניסוך היין

Whereas water is in silence, like the level of the Kohanim, "whose service is in silence," etc. And just as the level of the Kohanim is higher than the level of the Levites, as it is written, "And they shall be joined to you and serve you," so the water libation is far higher and loftier than the wine libation

(ובפרט שהיה מים חיים שנודע מדרגתם הגבה מאד נעלה בבחינת חכמה כמ"ש במ"א גבי מים חיים דקידוש מי חטאת כו' גם כמ"ש בדרוש והגדת לבנך

(and especially since it was living water, whose level is known to be very high and lofty, in the level of Chochmah, as is written elsewhere regarding the living water of the sanctification of the waters of purification, etc.; and also as is written in the discourse "And you shall tell your son,"

בענין ההפרש שבין יו"ט [יום טוב] לשבת זהו ג"כ מוחין דאימא ומוחין דאבא ובמ"א נתי' [נתבאר] שזהו ג"כ ההפרש בין ברכה לקדושה גם לכן ככהנים נאמר וקדשתו וכלוים כתיב לטהרם כמ"ש במ"א בדי"ה שבת שבתון וע"פ ושמתי כדכד):

on the difference between Yom Tov and Shabbos: that this too is the intellect of Imma and the intellect of Abba (mochin d'Imma and mochin d'Abba). And elsewhere it is explained that this is also the difference between blessing and holiness. Also, that is why of the Kohanim it is said, "And you shall sanctify him," while of the Levites it is written, "to purify them," as is written elsewhere, in the maamar beginning "A Shabbos of complete rest" and on [the verse] "And I will make ... of kadkod").

2 ב והנה נודע ענין תורה שבכתב ותורה שבעל פה שתורה שבכתב הוא רק בחינת אותיות וצירופיהן וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל התורה שמותיו של הקב"ה.

2. Now, the matter of the Written Torah and the Oral Torah is known: the Written Torah is only the level of letters and their combinations, as our Sages said, "The whole Torah is the Names of the Holy One, blessed be He."

ולכן כל אותיותיה מנויות לבל יעדיף ויחסיר וכל אות צ"ל בדמותו ותבניתו והנגיעה פוסלת והנה האותיות הן בבחינת בינה וכמ"ש במ"א ע"פ ופתחת עליו פתוחי חותם וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ ויקרא.

Therefore all its letters are counted, so that one may neither add nor subtract, and every letter must be in its [proper] form and shape, and [letters] touching disqualifies. Now, the letters are in the level of Binah (understanding), as is written elsewhere on [the verse] "And you shall engrave upon it the engravings of a signet"; and see the Ramaz at the beginning of Parshas Vayikra.

וכנראה בחוש שכשבא השכל לכלל הבנה והשגה מתגלים בו בחי' אותיות במחשבה. אבל בבחי' חכמה שהוא למעלה משכל המושג אין בו בחי' אותיות עדיין.

As is seen by experience: when an idea comes to the point of understanding and comprehension, the level of letters in thought becomes revealed in it. But in the level of Chochmah (wisdom), which is above comprehended intellect, there is not yet the level of letters.

וזהו ענין אותיות התורה שהתשב"כ [שהתורה שבכתב] היא בבחי' בינה ובינה נקרא ספר תורה כמ"ש בזהר (ויקהל רף רי"ש).

And this is the matter of the letters of the Torah: that the Written Torah is in the level of Binah, and Binah is called a Torah scroll, as is written in the Zohar (Vayakhel, folio 210).

והיינו בחינת אותיות המחשבה ואע"ג [ואף על גב] דאורייתא מחכמה נפקת לגבי המאציל היא בחי' חכמה אבל לגבי הנבראים היא בחי' בינה [ולכן חמשים יום מיצ"מ [מיציאת מצרים] עד מתן

That is, the level of the letters of thought. And although "the Torah comes forth from Chochmah," [that is,] in relation to the Emanator it is the level of Chochmah, but in relation to the created beings it is the level of Binah. (Therefore [there are] fifty days from the Exodus from Egypt until the Giving of

תורה כנגד חמשים שערי בינה וביום החמשים שער הנ' ניתנה תורה וע' בזהר תצוה דקפ"ג ע"א ותשבע"פ [ותורה שבעל פה] היא בחי' חכמה ושם אין האותיות עיקר כל כך

the Torah, corresponding to the fifty gates of Binah, and on the fiftieth day, the fiftieth gate, the Torah was given; and see the Zohar, Tetzaveh, 183a.) And the Oral Torah is the level of Chochmah, and there the letters are not so much the main thing,

אלא השכל וההשכלה היא העיקרית המתגלית בתוך האותיות ולכן אין מדקדקין באותיותיה כ"כ [כל כך] כי בתשבע"פ [בתורה שבעל פה] העיקר היא החכמה וההשכלה

but rather the idea and the intellection are the main thing, revealed within the letters. Therefore one is not so exacting with its letters, for in the Oral Torah the main thing is the wisdom and the intellection,

וכמו שאמרו בגמ' [בגמרא] מאי טעמא דר' [דרכי] מאיר כו' שהוא בחי' טעמים והוא בחי' חכמה כנודע as they say in the Gemara, "What is the reason of Rabbi Meir?" etc., which is the level of reasons (te'amim), and that is the level of Chochmah, as is known.

(ואף שלמטה הרי תשב"כ [תורה שבכתב] הוא בחינת ז"א ותשב"ע"פ [תורה שבעל פה] היא בחינת מל' הרי אדרבה באמת בחכמה יסד ארץ שהיא מל' תושב"ע"פ [תורה שבעל פה] וכוונן שמים ז"א תשב"כ [תורה שבכתב] הוא בתבונה וע' מ"ש ע"פ השמים כסאי והארץ הדום רגלי כו')

(And although below, the Written Torah is the level of Z'eir Anpin and the Oral Torah is the level of Malchus, on the contrary, in truth, "With Chochmah He founded the earth," which is Malchus, the Oral Torah; and "He established the heavens," Z'eir Anpin, the Written Torah, is "with understanding" (tevunah). And see what is written on [the verse] "The heavens are My throne and the earth is My footstool," etc.)

ובזה יובן ענין הנ"ל שניסוך היין כתיב בתורה וניסוך המים לא נכתב בתורה רק הלכה למשה מסיני.

And with this the matter mentioned above will be understood: that the wine libation is written in the Torah, while the water libation is not written in the Torah but is only a law [given] to Moses at Sinai.

והיינו כי יין הוא בחי' בינה תשב"כ [תורה שבכתב] וזהו פי' יינה של תורה וכדלקמן ולכן יכולה להכתב בתשב"כ [בתורה שבכתב].

That is, because wine is the level of Binah, the Written Torah; and this is the meaning of "the wine of the Torah," as [explained] below. Therefore it can be written in the Written Torah.

משא"כ ניסוך המים שהוא בחי' חכמה אינה יכולה להיות כתוב בתשב"כ [בתורה שבכתב] שתתפשט בבחי' כתב אותיות והוא בחי' מוחין דאבא ומוחין דאימא

Whereas the water libation, which is the level of Chochmah, cannot be written in the Written Torah, to spread out in the form of written letters. And this is the level of the intellect of Abba and the intellect of Imma (mochin d'Abba and mochin d'Imma).

(ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שכ"ו [שער כ"ו] ספ"א [סוף פרק א'] מובן שכערך האצ"י למעלה מהבריאה כך ערך החכמה למעלה מהבינה באצילות עצמו והיינו שבינה היא בריאה שבאצילות משא"כ חכמה ובפרטות בחי' חכמה שנקרא מים חיים היא בחי' אצילות שבאצילות

(And according to what is written in Etz Chaim, Sha'ar 26, end of chapter 1, it is understood that as Atzilus is above Beriah, so Chochmah is above Binah within Atzilus itself; that is, Binah is Beriah of Atzilus, whereas Chochmah, and in particular the level of Chochmah that is called "living water," is the level of Atzilus of Atzilus.

והיינו שבחיי בינה נקרא מי דקיימא לשאלה שעם היותו בחיי העלם הוא ההעלם של הגילוי וכענין דכתיב יוצר אור וכורא חושך יציי [יצירה] הוא גילוי ובריאה העלם והיינו ההעלם השייך להגילוי מחשבה ודבור משא"כ בחיי חכמה שהוא אצילות

That is, the level of Binah is called Mi ("Who?"), which stands to be asked about; for though it is a level of concealment, it is the concealment of revelation. As in the matter of what is written, "He forms light and creates darkness": Yetzirah (formation) is revelation, and Beriah (creation) is concealment; that is, the concealment that pertains to revelation, [to] thought and speech. Whereas the level of Chochmah, which is Atzilus—

הנה לגבי אצילות שוה בריאה ויצירה וכחשכה כאורה כמ"ש במ"א. והיינו לפי שבחינת אציי הוא למעלה מסדר ההשתלשלות דבי"ע

in relation to Atzilus, Beriah and Yetzirah are equal, and "darkness is as light," as is written elsewhere. That is, because the level of Atzilus is above the order of the chain of descent (hishtalshelus) of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

ולכן ההעלם והגילוי שבסדר ההשתלשלות שהוא בחיי בריאה ויצירה שניהם שוין ממש לגבי אצילות והנה על ידי ניסוך המים בחג ממשכים גילוי ההעלם שלמעלה מסדר ההשתלשלות דהיינו בחיי חכמה שהוא אצילות בחיי מוחין דאבא

Therefore the concealment and the revelation within the order of hishtalshelus, which are the levels of Beriah and Yetzirah, are both truly equal in relation to Atzilus. And so, through the water libation on the festival, one draws down the revealing of the concealment that is above the order of hishtalshelus, that is, the level of Chochmah, which is Atzilus, the level of mochin d'Abba.

לכן הוא גבוה מאד נעלה מניסוך היין מוחין דאימא שהוא גילוי ההעלם שבסדר ההשתלשלות. ועמ"ש בד"ה שיר השירים בפ"י כי טובים דודיך מיין והוא ע"ד קריעת ים סוף

Therefore it is far higher and loftier than the wine libation, mochin d'Imma, which is the revealing of the concealment within the order of hishtalshelus. And see what is written in the maamar beginning "The Song of Songs," on the explanation of "For your love is better than wine." And this is like the splitting of the Sea of Reeds:

כי ים ויבשה הם העלם וגילוי של סדר ההשתלשלות עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא אך ע"י רוח קדים קדמונו של עולם שלמעלה מסדר השתלשלות העולמות אזי הפך ים ליבשה כי שם שניהם שוין וכחשכה כאורה כנ"ל).

for sea and dry land are the concealment and revelation of the order of hishtalshelus, the hidden world and the revealed world (alma d'iskasya and alma d'isgalya). But through "the east wind" (ru-ach kadim), the Primordial One (Kadmono) of the world, who is above the order of the hishtalshelus of the worlds, then "He turned the sea into dry land," for there both are equal, and "darkness is as light," as [explained] above.)

ובזה יובן מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ כי טובים דודיך מיין ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה. וצ"ל מהו סופרים ומהו יינה של תורה.

And with this will be understood what our Sages said on [the verse] "For your love is better than wine": "The words of the Scribes (soferim) are more pleasing to Me than the wine of the Torah." And it must be explained: what are "Scribes," and what is "the wine of the Torah"?

והענין דהנה מבואר בספר יצירה בשלשה דברים ברא הקב"ה את עולמו בסופר וספר וסיפור. סופר הוא בחי' חכמה המשפיע לספר שהיא בינה בחי' מחשבה.

The explanation is that it is explained in Sefer Yetzirah: "With three things the Holy One, blessed be He, created His world: with sofer, sefer and sippur" (scribe, book and telling). Sofer is the level of Chochmah, which bestows upon sefer, which is Binah, the level of thought.

3 וסיפור הוא בחינת דיבור המקבל מספר שהוא בינה שהרי בלתי מחשבה א"א לדבר וזהו שבשלשה דברים אלו ברא הקב"ה עולמו

And sippur is the level of speech, which receives from sefer, which is Binah (understanding), for without thought it is impossible to speak. And this is [why] with these three things the Holy One, blessed be He, created His world:

כי התהוות העולמות הוא מבחי' דבר ה' שהיא בחי' ספור והדבור מקבל ממחשבה שנק' שהוא נמשך מבחי' חכמה איה סופר וזהו בראשית ברא והיינו ע"י שמחכמה נמשך לבחי' מחשבה וממחשבה לדבור.

for the coming into being of the worlds is from the level of "the word of G-d," which is the level of sippur; and speech receives from thought, which is called sefer, which is drawn from the level of Chochmah (wisdom), "Where is the sofer?" And this is "Bereishis bara" ("In the beginning He created"): that is, through [the flow] being drawn from Chochmah to the level of thought, and from thought to speech.

4 וזהו ערבים עלי דברי סופרים בחי' סופר שהוא חכמה ושם הוא שרש תורה שבעל פה וניסוך המי' יותר מיינה של תורה והיא בחי' תשב"כ [תורה שבכתב] שנק' ספר

And this is "The words of the Scribes (soferim) are more pleasing to Me": the level of sofer, which is Chochmah (wisdom), and there is the root of the Oral Torah and of the water libation, "more than the wine of the Torah," which is the level of the Written Torah, called sefer,

והוא בחי' בינה וניסוך היין שבחי' חכמה שהוא בחי' סופר הוא גבוה מאד נעלה מבחי' בינה שהוא בחי' ספר (ועמ"ש בד"ה איה סופר וע"פ שחורה אני כו' מענין סופר וד"ס כו')

which is the level of Binah (understanding) and the wine libation. For the level of Chochmah, which is the level of sofer, is far higher and loftier than the level of Binah, which is the level of sefer. (And see what is written in the maamar beginning "Where is the sofer?" and on [the verse] "I am black," etc., on the matter of sofer and the words of the Scribes, etc.)

אך עם היות שהחכמה היא למעלה מבחי' בינה אעפ"כ [אף על פי כן] חו"ב [חכמה ובינה] הם תרין ריעין דלא מתפרשין ואם כן צריך לחברם תמיד למטה ובאתעדל"ת [ובאתערותא דלתתא] אתערותא דלעילא

However, although Chochmah is above the level of Binah, nevertheless Chochmah and Binah are "two companions that never part," and if so, they must always be joined below; and through an arousal from below [comes] an arousal from above.

וזהו ושאבתם מים בששון מים הוא בחי' חכמה תשאבו בששון שהוא בחי' בינה ובוה יתחברו בחי' חו"ב להיות תרין ריעין דלא מתפרשין [חכמה ובינה]

And this is "And you shall draw water with joy (sassion)": water is the level of Chochmah; "you shall draw" it "with joy," which is the level of Binah. And through this the levels of Chochmah and Binah will be joined, to be "two companions that never part."

(ועי' מ"ש במ"א בד"ה ראה אנכי נותן כוי מענין זה איך שגם בעבודת ה' למטה באדם צ"ל ב' הבחי' דחוי"ב [דחכמה ובינה] יחד תמיד בחי' נקודה בהיכלי' וא"א להיות קיום בבחי' א' לבד כוי ע"ש.

(And see what is written elsewhere, in the maamar beginning "See, I set before you," etc., on this matter: how also in the service of G-d below, in man, the two levels of Chochmah and Binah must always be together, the level of "a point in its palace," and it is impossible to have endurance with one level alone, etc.; see there.

ועמ"ש בד"ה וידעת היום גבי שלום שלום לרחוק ולקרוב). ולזה היו אנשי מעשה מרננים ומרקדים בעת ניסוך המים

And see what is written in the maamar beginning "Know this day," regarding "Peace, peace, to the far and to the near.") And for this [reason] the men of deeds would sing and dance at the time of the water libation.

(גם לכן היו מנסכין המים בשעת ניסוך היין כמ"ש בהרמב"ם [בהרבי משה בן מימון] סוף הלכות תמידין ומוספין. וזהו ג"כ ענין הנזי' [הנזכר] בזהר) (פי' בלק דקפ"ט סע"א [סוף עמוד א]) ע"פ ויבא לו יין דארמי מיא בזהו יין:

(Also, that is why they would pour the water at the time of the wine libation, as is written in the Rambam, end of Hilchos Temidin uMusafin. And this is also the matter mentioned in the Zohar) (Parshas Balak, 189a, bottom) on [the verse] "And he brought him wine": that he cast water into that wine.

5 ג ובכדי להבין ענין ממעיני הישועה צ"ל תחלה פסוק כוס ישועות אשא. שזה אמר דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] על מדתו שהוא בחי' מלי' דאצילות שנק' כוס ישועות.

3. And in order to understand the matter of "from the wellsprings of salvation," one must first [explain] the verse "I will raise the cup of salvations." For King David, peace be upon him, said this about his attribute, which is the level of Malchus (sovereignty) of Atzilus (Emanation), which is called "the cup of salvations."

וכמ"ש בזהר (ויחי דר"ג ע"א) דהא בהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינן ישועות דלעילא והוא נטל לון וכניש לון לגביה כוי

As is written in the Zohar (Vayechi, 250a): "For into this cup blessings are drawn from those salvations above, and it takes them and gathers them to itself," etc.

כמו הדבור עד"מ הוא הכלי שבו נמשכים ומתלבשים כחות הנפש שכל ומדות כו' כך המלי' היא הכלי שבו נמשך השפע מכל הע"ס [העשר ספירות] כו'

Just as speech, by way of analogy, is the vessel into which the powers of the soul, intellect and emotive attributes, etc., are drawn and en clothed, so Malchus is the vessel into which the flow from all the ten Sefiros is drawn, etc.

וז"ש [וזהו שכתוב] הלל בשמחת בית השואבה אם אני כאן הכל כאן וכדפי' בזהר (בהשמטות דשייך לחלק ראשון דף י"ב ע"א) אי שכינתא דאקרי אני שריא כאן הכל כאן כו' וע"ש.

And this is what Hillel said at the rejoicing of the Beis HaShoevah: "If I am here, all is here," as the Zohar explains (in the Hashmatos belonging to Part I, folio 12a): "If the Shechinah, which is called 'I,' dwells here, all is here," etc.; see there.

וישועות פי' בזהר (תרומה דקס"ט א') מאן ישועות דא ימינא דכתיב ותושע לו ימינו כו'

And "salvations" is explained in the Zohar (Terumah, 169a): "What are 'salvations'? This is the right, as it is written, 'His right hand saved for Him,'" etc.

ובפי' בראשית (דף א') פי' שהם חמש עלין תקיפין דסחרין לשושנה שהם ה"ג [חמש גבורות] והענין שהם ה"ג [חמש גבורות] ממותקות מה"ח [מה' חסדים] כ"ו כמבואר בזהר הרקיע ר"פ בראשית שם.

And in Parshas Bereishis (folio 1) it explains that they are the "five strong leaves that surround the rose," which are the five Gevuros; and the point is that they are the five Gevuros sweetened by the five Chasadim, etc., as explained in the Zohar HaRakia at the beginning of Bereishis, there.

וענין הישועה הוא כי מלי' דאצילות יורדת להחיות בי"ע כמ"ש רגליה יורדות מות ע"כ צריכה לבחי' ישועות להושיעה שלא יהיה יניקת החיצונים.

And the matter of the salvation is that Malchus of Atzilus descends to give life to Beriah, Yetzirah and Asiyah, as it is written, "Her feet go down to death"; therefore it needs the level of "salvations" to save it, so that there be no nurture of the external forces.

וע"ז אמר דוד כוס ישועות אשא שיוגבה בח"י הכוס להעלותה באצ"י אשר שם לא יגורך רע (ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ בראשית דפ"י שנשיאת הכוס הוא להמשיך לבחי' מל' מה"ג [מחמש גבורות] דע"י [דעתיק יומין] כו').

And about this David said, "I will raise the cup of salvations": that the level of the cup be raised, to lift it up into Atzilus, where "evil shall not dwell with You." (And see the Ramaz at the beginning of Bereishis, who explains that the raising of the cup is to draw down to the level of Malchus from the five Gevuros of Atik Yomin, etc.)

וזהו ענין ממעיני הישועה שהוא המעין שממנו נמשך הישועות לכוס של ברכה כו' ע"ד מ"ש במ"א בענין פ"י נברך דברכת הזימון שהוא כמ"ש ברע"מ [ברע"א מהימנא] פ' בא

And this is the meaning of "from the wellsprings of salvation": it is the wellspring from which the salvations are drawn to the cup of blessing, etc., in the manner of what is written elsewhere on the explanation of "Let us bless" (nevarech) in the blessing of the zimmun, which is as is written in the Raaya Mehemna, Parshas Bo

(דמ"ב ב') בענין מקור ומעין וחפירה והיא בח"י בריכה שנמשך לשם המעין הנובע מהמקור ע"ש

(42b), on the matter of source, wellspring and excavation; and this is the level of a pool (berechah), to which the wellspring that flows from the source is drawn; see there.

וזהו נברך להמשיך בח"י הריכה זו להמשיך ממנה לכוס של ברכה שמקבל מבחינת בריכה הנ"ל.

And this is "Let us bless" (nevarech): to draw down this level of a pool, to draw from it to the cup of blessing, which receives from the level of the pool mentioned above.

וזהו ענין מעייני הישועה (והיינו בחינת יסודות דא"א [דאבא ואימא]. וכמ"ש בזהר) (ס"פ בלק דר"ב סע"ב

[סוף עמוד ב]) ממעיני הישועה אל"ן א"א [אבא ואימא] כו'

And this is the meaning of "the wellsprings of salvation" (and that is the level of the Yesodos of Abba and Imma. And as is written in the Zohar) (end of Parshas Balak, 212b, bottom): "From the wellsprings of salvation": these are Abba and Imma," etc.,

וכולא ממבועי נביעין עמיקין כו' וע' מ"ש בביאור ע"פ ששים המה מלכות בענין מ"ש לע"ל [לע"ד לבוא] ומעין מבית ה' יצא והשקה כו'

"and all of it is from the deep flowing springs," etc. And see what is written in the explanation on [the verse] "There are sixty queens," on the matter of what is written of the Time to Come, "And a wellspring shall come forth from the House of G-d and shall water," etc.

כי עכשיו שההמשכה מבחי' ונהר יוצא מעדן שהוא בחי' בינה אזי בהשתלשלות למטה נאמר ומשם יפרד שנעשה בחי' יש ודבר נפרד

For now, when the flow is drawn from the level of “And a river goes forth from Eden,” which is the level of Binah, then in the descent below it is said, “and from there it separates,” so that it becomes the level of a “something” (yesh) and a separate thing.

אבל כשיהי' גילוי בחי' מעין שהוא בחי' והכחמה מאין תמצא אזי והשקה גם אפי' [אפילו] בחי' נחל השטים כו' שגם למטה יהיה גילוי הביטול כו'

But when there will be the revelation of the level of a wellspring, which is the level of “And wisdom (Chochmah), from nothingness (ayin) it is found,” then it will “water” even the level of “the Valley of Shittim,” etc.: that below too there will be the revelation of self-nullification (bittul), etc.

ומזה ג"כ יובן בתוספת ביאור ענין מעלת ניסוך המים שהוא מבחי' מעין בחי' חכמה שגבוה מאד נעלה מניסוך היין שמבחי' בינה בחי' ונהר יוצא כו' (וע' בזהר ל"ג דל"ט ע"א הנ"ל).

And from this too will be understood, with added explanation, the matter of the superiority of the water libation: that it is from the level of a wellspring, the level of Chochmah, which is far higher and loftier than the wine libation, which is from the level of Binah, the level of “And a river goes forth,” etc. (And see the Zohar, Part III, 39a, mentioned above.)

וי"ל [ויש לומר] ג"כ דמבועי נביעין עמיקין היינו ב' מזלות ונוצר ונקה שמהם מקבלים או"א [אבא ואימא] ולפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] בכוס ישועות אשא שהישועות נמשכים מיסוד דע"י [דעתיק יומין] המלוּבש בא"א א"כ מעיני הישועה הם ע"י [עתיק יומין] וא"א כו'

And one may also say that “the deep flowing springs” are the two mazalos, “He preserves” (notzer) and “He cleanses” (venakeh), from which Abba and Imma receive. And according to the Ramaz's explanation of “I will raise the cup of salvations,” that the salvations are drawn from the Yesod of Atik Yomin, which is en clothed in Arich Anpin, if so, the wellsprings of salvation are Atik Yomin and Arich Anpin, etc.

עוד פי' שם בזהר בלק דמעיני הישועה הם נוי"ה [נצח והוד] ובפרדס עמד ע"ז מה שייך לנו"ה [לנצח והוד] שיהיה נק' מעיני הישועה. אך עפמ"ש [על פי מה שכתוב] במ"א בענין והנצח זו ירושלים יובן זה כו'.

It is further explained there in the Zohar, Balak, that the wellsprings of salvation are Netzach (victory) and Hod (splendor); and in the Pardes he raised a question on this: how does [the name] “wellsprings of salvation” pertain to Netzach and Hod? But according to what is written elsewhere on the matter of “And the Netzach: this is Jerusalem,” this will be understood, etc.

6 והנה ע"פ המבואר למעלה בענין ניסוך המים שלא ניתן לכתוב בתשכ"כ [בתורה שבכתב] מפני שהוא מבחי' סופר שלמעלה מבחי' ספר כנ"ל

Now, according to what was explained above about the water libation, that it was not given to be written in the Written Torah because it is from the level of sofer, which is above the level of sefer, as [explained] above,

הנה עדי"ז יובן עוד ענין הקפות שבשמע"צ [שבשמיני עצרת] שלא נכתבו אפילו בתשכע"פ [בתורה שבעל פה] ואינו אלא מנהג כי

in this way one will further understand the matter of the hakafos on Shemini Atzeres, which were not written even in the Oral Torah and are only a custom. For

הנה המה מקיפים דאבא ולכן לא ניתנו לכתוב אפילו בתשכע"פ [בתורה שבעל פה] שהיא בחי' א"פ [אור פנימי] דחכמה כו'

they are the encompassing lights (makifim) of Abba, and therefore they were not given to be written even in the Oral Torah, which is the level of the inner light of Chochmah (wisdom), etc.

וקרוב לזה נתבאר במ"א בענין תפלת ערבית רשות שהוא מפני שהמשכה זו היא ממקום עליון מאד עד שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם כ"כ [כל כך] לכן הוא רשות שאינו חובה ממש מטעם הנ"ל עיין בזהר ח"א [חלק א'] דקל"ג ע"א.

And something close to this is explained elsewhere, on the matter of the evening prayer being optional: this is because this drawing-down is from a very high place, so high that the arousal from below does not reach there so much; therefore it is optional, not truly obligatory, for the reason mentioned above. See the Zohar, Part I, 133a.

(ועוד י"ל [יש לומר] בענין ושאבתם מים בששון שהיה שמחה גדולה בשאיבת המים והוא מובן ממ"ש במ"א ע"פ ביום השמיני עצרת שבחינת חכמה מאירה בבחי' ריחוק. כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

And one may further say, on the matter of "And you shall draw water with joy," that there was great joy at the drawing of the water: this is understood from what is written elsewhere on [the verse] "On the eighth day, Atzeres," that the level of Chochmah shines in a state of distance, as it is written, "I said, 'I will become wise,' but it is far from me."

וזהו ג"כ ענין ותתצב אחותו מרחוק וכתוב אמור לחכמה אחותי את ועי' במק"מ [במקדש מלך] פי' תולדות (קמ"ב א') בפ"י מרחוק הי' נראה לי.

And this is also the meaning of "And his sister stood from afar," and it is written, "Say to Chochmah, 'You are my sister.'" And see the Mikdash Melech, Parshas Toldos (142a), on the explanation of "From afar G-d appeared to me."

אבל מבחי' בינה נמשך בבחי' קירוב וזהו כאיש אשר אמו תנחמנו כו' ולכן אם הבנים דייקא שמחה שהשמחה היא בחי' גילוי אשר זה נמשך מבחי' בינה דייקא.

But from the level of Binah (understanding) it is drawn in a state of closeness; and this is "As a man whom his mother comforts," etc. Therefore specifically "the mother of the children" is "joyful," for joy is the level of revelation, which is drawn specifically from the level of Binah.

7 וזהו ענין יין המשמח כו'. אך בחג הסוכות יש כח לנשיי' [לנשמות ישראל] להמשיך בחי' חכמה שיהיה החכמה מאיר ג"כ בבחי' קירוב וגילוי כמו הבינה ממש.

And this is the meaning of "wine that gladdens," etc. But on the festival of Sukkos the souls of Israel have the power to draw down the level of Chochmah (wisdom), so that Chochmah too will shine in a state of closeness and revelation, exactly like Binah (understanding).

ועי' נאמר בן חכם ישמח אב בן חכם דוקא ועי' מזה בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] וזהו ענין השמחה דבית השואבה שבחי' מים חיים חכמה עילאה נמשך בבחי' גילוי וקירוב ע"ד אם הבנים שמחה שהשמחה היא הגילוי

And about this it is said, "A wise son gladdens a father": specifically "a wise son." And see on this in the maamar beginning "On the eighth day, Atzeres." And this is the matter of the joy of the Beis HaShoevah: that the level of "living water," supernal Chochmah (Chochmah Ila'ah), is drawn in a state of revelation and closeness, in the manner of "the mother of the children is joyful," for joy is revelation.

והיינו שאז נמשכים ומתגלים מוחין דאבא כ"כ [כל כך] כמו הגילוי דמוחין דאימא כו' והכח הזה הוא ע"י התשובה ביוהכ"פ [ביום הכפורים] לפני הוי' תטהרו וכי' ע"ש

That is, that then the intellect of Abba (mochin d'Abba) is drawn down and revealed as much as the revelation of the intellect of Imma (mochin d'Imma), etc. And this power comes through the teshuvah of Yom Kippur, "before Havayah you shall be purified," etc.; see there.

והיינו שע"י התשובה מעורר בחי' הכתר שלמעלה מהחכמה ואז ע"י התגלות הכתר בחכמה נמשך שיהיה החכמה בבחי' גילוי.

That is, through teshuvah one arouses the level of Keser (the Crown), which is above Chochmah; and then, through the revelation of Keser in Chochmah, it is drawn down that Chochmah be in a state of revelation.

8 ועמ"ש ע"פ אריתי מורי והוא עד"מ החכם כשנופל לו שכליים חדשים הרבה מאד מוכרח לגלות מעט מחכמתו

And see what is written on [the verse] "I have gathered my myrrh." And this is, by way of analogy, [like] a wise man: when very many new ideas occur to him, he is compelled to reveal a little of his wisdom,

כי לא יכול לסבול מרבוי האור וכענין מ"ש במ"א ע"פ אז יבקע כשחר אורך כו' ועמ"ש במ"א ע"פ ארוממך ה'

because he cannot bear the abundance of light. And it is like the matter of what is written elsewhere on [the verse] "Then your light shall break forth like the dawn," etc. And see what is written elsewhere on [the verse] "I will exalt You, G-d,

כי דליתני כו' שם נת' [נתבאר] ענין זה וע' מ"ש בפ' שמות סד"ה מי שם פה לאדם וזהו ענין וחסידיך ירננו שבזהר ר"פ ויצא (דקמ"ח ע"ב).

for You have drawn me up," etc.; this matter is explained there. And see what is written in Parshas Shemos, at the end of the maamar beginning "Who gave man a mouth?" And this is the matter of "And Your pious ones shall sing for joy" in the Zohar, at the beginning of Parshas Vayeitzei (148b).

גם כמו שענין התשובה הוא בחינת לרחוק שנעשה קרוב כך ע"ז נמשך מלמעלה מה שהוא בחי' אחכמה והיא רחוקה ממני יהיה מאיר בבחי' קרוב ממש. ועמ"ש בביאור ע"פ ואתחנן כו'.

Also, just as teshuvah is the level of "to the far one who has become near," so through this there is drawn from above that what is the level of "I said, 'I will become wise,' but it is far from me" will shine in a state of true closeness. And see what is written in the explanation on [the verse] "And I pleaded," etc.

9 ועייל [ועוד יש לומר] דמבואר בד"ה והגדת לבנך שכיו"ט [שביום טוב] נ' ז' שמחה לפי שהוא מוחין דאימא בחי השגה

And one may further say: it is explained in the maamar beginning "And you shall tell your son" that on Yom Tov joy is mentioned, because it is the intellect of Imma (mochin d'Imma), the level of comprehension;

אבל בשבת מוחין דאבא שהוא מה שלמעלה מההשגה לא שייך שמחה כ"א ביטול ועד"ז בחי מים צלילין דח"ע [דחכמה עילאה] לא שייך שמחה.

but on Shabbos, [which is] the intellect of Abba (mochin d'Abba), which is what is above comprehension, joy does not apply, only self-nullification (bittul). And in the same way, [with] the level of the "clear water" of supernal Chochmah (Chochmah Ila'ah), joy does not apply.

אך על ידי שבת שבתון דיוהכ"פ [דיום הכפורים] שהוא בחי שלמעלה מהשבת ומחכמה עילאה לכן נמשך בסוכות שיהיה חכמה מאיר בקירוב בבחי השגה ולכן היה שמחה בניסוך המים.

But through the "Shabbos of complete rest" of Yom Kippur, which is a level above Shabbos and above supernal Chochmah, therefore it is drawn down on Sukkos that Chochmah shine in closeness, in the level of comprehension; and therefore there was joy at the water libation.

10 והוא שמחה שבבחינת ביטול ע"ד מ"ש סד"ה בשלח פרעה גבי ולא נחם כו' בענין ארץ כנען

And it is a joy that is in the level of self-nullification (bittul), in the manner of what is written at the end of the maamar beginning "And it came to pass, when Pharaoh sent," regarding "And [G-d] did not lead them," etc., on the matter of the land of Canaan.

ולכן זהו מעייני הישועה שלא יהיה יניקת החיצונים כי החכמה דוחה אותם וכן השמחה שבבחינת ביטול כו':

And therefore this is "the wellsprings of salvation": that there be no nurture of the external forces, for Chochmah (wisdom) repels them, and so [does] the joy that is in the level of bittul, etc.

להבין מ"ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם

To understand what is written, "On the eighth day there shall be an atzeres for you"

1 להבין מ"ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם. ובשביעי של פסח כתיב עצרת להוי' אלהיך. הנה כתיב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך.

To understand what is written, "On the eighth day there shall be an atzeres (assembly) for you," while of the seventh day of Pesach it is written, "an atzeres to Havayah your G-d." Now, it is written, "You shall love Havayah your G-d with all your heart (levavcha), with all your soul and with all your might (me'odecha)."

ופי' בכל לבבך ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בשני יצריך ביצ"ט [ביצר טוב] וביצה"ר [וביצר הרע] דהיינו שכל כח ועוצם הלהב רשפי אש בוערה מכל מיני יצה"ר [יצר הרע] שבעוה"ז יתהפך הלהב כולו לאהבת ה'.

And on the meaning of "with all your heart (levavcha)," our Sages, of blessed memory, said: "with both your inclinations, with the good inclination and with the evil inclination." That is: all the force and intensity of the flame, the sparks of burning fire, from every kind of evil inclination in this world, the whole flame shall be turned over into love of G-d.

2 וכמו שיהיה לעתיד דכתיב כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד

As it will be in the time to come, as it is written, "For then I will turn to the nations a pure language, that they may all call upon the Name of G-d, to serve Him with one shoulder (shechem echad)."

דהיינו שאפי' [שאפילו] כל העמים עו"ג [עובדי גלולים] שהן שרשי התאוות גשמי' [גשמיים / גשמיות / גשמית] יהפוך להם שפה ברורה לקרוא כולם כו' והוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא ולעבדו שכם אחד.

That is: even all the nations, the idol-worshippers, who are the roots of the physical lusts, He will turn to them a pure language, that they may all call, etc. And this is the matter of "darkness being turned into light" (is'hapcha chashocha linehora); and [so] "to serve Him with one shoulder."

פ"י שכם בחי' אחוריים בתר כתפין והיינו כענין מ"ש ואתה הסבות את לבם אחורנית יתהפך להיות בבחינת אחד

The meaning of shechem (shoulder) is the level of the back, "behind the shoulders" (basar kasfin); that is, like the matter of what is written, "and You turned their heart backward." It will be turned over to be at the level of "one."

[וזהו ג"כ ענין ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך שבירור דיוסף להיות מבחי' שכם בחינת אחד הוא בבחי' שלמעלה יותר מבירור דהשבטים וכמ"ש סד"ה

(And this is also the matter of "And I have given you one shechem above your brothers": that the refinement (birur) of Yosef, to be from the level of shechem, the level of "one," is at a level higher than the refinement of the tribes; as is explained at the end of the discourse beginning

והנה אנחנו מאלמים אלומים וע' לקמן בענין בכל מאדך] וזהו פ"י ואהבת שהוא לשון ציווי

"And behold, we were binding sheaves"; and see below on the matter of "with all your might.") And this is the meaning of ve'ahavta ("you shall love"), which is a term of command

וגם ל' [לשון] עתיד לומר שלעתיד סופך לאהוב את ה' בכל לבבך כי לא ידח ממנו נדח.

and also a term of the future, saying that in the time to come, "in the end you will love" G-d with all your heart; for "none that is banished will be banished from Him."

3 ובכל נפשך הוא בחי' אהבה גדולה מזו שאינה נתפסת בלב האדם לפי שאין בגשמיות דוגמתה וכערכה כלל כ"א לה' לבדו

"And with all your soul" is the level of a love greater than this, which cannot be grasped in the heart of man, because in physicality there is nothing like it or comparable to it at all; [it is] only for G-d alone.

והיא אהבת הנפש האלקי לבדה וכמ"ש נפשי אויטיך והאהבה הזאת היא מתלהבת ומתלהטת בנפשות הצדיקים כי היכל ה' המה וכלי בית ה'.

And it is the love of the G-dly soul (nefesh ha'Elohis) alone, as it is written, "My soul, I have desired You." And this love flames and blazes in the souls of the tzaddikim, for "they are the Sanctuary of G-d" and "the vessels of the House of G-d."

4 ובכל מאדך היא בחי' אהבה העולה על כולנה שהיא בחי' אהבה רבה במאד שאינה נתפסת אפילו בנשמו' [בנשמות] הצדיקים וגבהו דרכיה במאד מאד למעלה מעלה מבחי' הנבראים שהוא לדבקה בו ית' ממש בא"ס ב"ה

“And with all your might (me’odecha)” is the level of a love that surpasses them all, which is the level of “great love” (ahavah rabbah) in the extreme (bim’od), which cannot be grasped even in the souls of the tzaddikim; “its ways are high,” exceedingly high, higher and higher than the level of created beings: it is to cleave to Him, may He be blessed, truly, to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

והנה כתיב גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר וכך האהבה הנמשכת מזה היא בבחי' מאד בלי שיעור וגבול ואין הנפש יכולה להשיגה להיות שהנפש היא בחי' נברא בבחי' כלי וגבול

Now, it is written, “Great is G-d and exceedingly (me’od) praised, and His greatness is unsearchable.” So too the love drawn from this is at the level of me’od, without measure or limit; and the soul cannot attain it, since the soul is at the level of a created being, at the level of a vessel and a limit.

אך הזוכה לאהבה רבה הזאת הם בעלי תשובה ע"ד מאמרו"ל [מאמרו רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

But those who merit this great love are the baalei teshuvah (those who return), in the manner of the saying of our Sages, of blessed memory: “In the place where baalei teshuvah stand, perfect tzaddikim cannot stand.”

5 והענין כמ"ש כיתרון האור מן החושך. פ"י שיש יתרון ומעלה לאור כשבא מן החושך דוקא

The matter is as it is written, “as the advantage of light over darkness.” The meaning is that there is an advantage and superiority to light when it comes from darkness specifically.

דהיינו כשישים האדם אל לבו כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה בכל ימי חיי הבלו שהם חשך ממש והסתר פניו ית' ואעפ"כ [ואף על פי כן] בכך היה חפץ ומתאוה וכו'.

That is: when a person takes to heart all his deeds, words and thoughts which were not for G-d, in all the days of his vain life, which are actual darkness and the hiding of His face, may He be blessed; and nevertheless this is what he desired and craved, etc.

מכש"כ [מכל שכן] וק"ו [וקל וחומר] שיש יתרון מעלה לאור ה' אשר לזאת תתרבה ותתגדל האהבה במאד ביתר שאת

How much more so, and by an argument from the lesser to the greater, is there an advantage and superiority to the light of G-d; so that because of this the love will increase and grow exceedingly (bim'od), with greater intensity

ומעלה לאין קץ להוציא נפשו ממאסרה להשתפך אל חיק אביה א"ס ב"ה ממש ולדבקה בו ממש (ועמ"ש מזה בד"ה שמאלו תחת לראשי בפי כי תשא).

and higher without end, to bring his soul out of its prison, to pour itself out into the bosom of its Father, the Infinite One, blessed be He, truly, and to cleave to Him truly (and see what is explained on this in the discourse beginning "His left hand is under my head," in Parshas Ki Sisa).

וזהו ענין זדונות נעשו כזכיות ע"י תשובה כי יעלה ויבא ליגיע לבחי' אהבה רבה הנ"ל.

And this is the matter of "deliberate sins become like merits" through teshuvah: for he will rise and come to reach the level of great love mentioned above.

ולכן אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד להיותם בחי' גמורים מלשון כלי שנגמר מלאכתו ועדיין הם בבחי' כלי.

Therefore even perfect tzaddikim (tzaddikim gemurim) cannot stand [there], because they are at the level of gemurim ("completed"), from the expression "a vessel whose making has been completed"; and they are still at the level of a vessel.

6 ולזה הזהירו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] במאד הוי שפל רוח בפני כל אדם כדי להיות נשבר ונדכה ונכנע ורוחו נמוכה בכדי שיאיר עליו אור האהבה כיתרון האור הנ"ל.

For this reason our Sages, of blessed memory, cautioned with [the word] me'od ("very"): "Be humble of spirit before every person," so as to be broken, crushed and subdued, with a lowly spirit, so that the light of love may shine upon him, as "the advantage of light" mentioned above.

וזהו שאמרו רז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז מכל חיי העוה"ב [העולם הבא] ואמרו שיהיה כל ימיו בתשובה.

And this is what our Sages, of blessed memory, said: "One hour of teshuvah and good deeds in this world is finer than all the life of the World to Come"; and they said that one should be in teshuvah all his days.

כי עוה"ב [עולם הבא] אינו אלא זיו והארה ממנו ית'. **כמארז"ל** [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] **צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה ואמרו ביו"ד נברא העוה"ב** [העולם הבא] **כנ"ל**.

For the World to Come is nothing but a radiance and illumination from Him, may He be blessed, as our Sages, of blessed memory, said, "The tzaddikim sit and enjoy the radiance of the Shechinah"; and they said, "With the yud the World to Come was created," as mentioned above.

7 ופי' ביו"ד בהארה הנמשכת ומתפשטת מבחי' היו"ד. כי היו"ד עצמו הוא בחי' אותיות שמו הגדול והוא ושמם אחד.

And the meaning of "with the yud" is: with the illumination that is drawn forth and spreads out from the level of the yud. For the yud itself is the level of the letters of His great Name, and He and His Name are one.

וכמ"ש כי נשגב שמו לבדו רק הודו על ארץ ושמים והודו הוא זיו והארה מן שמו אשר נשגב לבדו.

As it is written, "For His Name alone is exalted; only His glory (hodo) is upon earth and heaven"; and "His glory" is a radiance and illumination from His Name, which alone is exalted.

וישראל הם עם קרובו של מהותו ועצמותו כביכול ממש ע"י תשובה מאהבה רבה הנ"ל לדבקה בו ממש בא"ס ב"ה לבדו.

And Israel are "the people near to Him," to His very being and essence, as it were, truly, through teshuvah out of the great love mentioned above, to cleave to Him truly, to the Infinite One, blessed be He, alone.

8 והנה ענין תשובה מאהבה זו הוא ענין בחי' יציאת מצרים ופי' יציאת מצרים לצאת מן המצרים וגבולים המגבילים האהבה דהיינו לצאת מבחי' צדיק לבחי' בע"ת [בעלי תשובה] הנ"ל.

Now, this matter of teshuvah out of love is the matter of the level of the Exodus from Egypt (yetzias Mitzrayim). And the meaning of yetzias Mitzrayim is to go out of the straits (meitzarim) and limits that limit the love; that is, to go out of the level of a tzaddik into the level of a baal teshuvah mentioned above.

אך גם בכל אחד ואחד כפי בחינתו יש בחי' יצ"מ [יציאת מצרים] ואפילו בהמון עם כפשוטו לפנות מעסקיו ועניניו בעניני העולם ובפרט בעלי מו"מ [משא ומתן] צריכין לקבוע עתים לפנות דעתם מעסקיהם כפי הפנאי שלהם

But in each and every person too, according to his level, there is a level of the Exodus from Egypt; even among the common people, in the plain sense: to clear himself of his business and his affairs in the matters of the world. And especially businesspeople need to set times to clear their minds of their business, according to the free time they have.

וכן יש יצ"מ [יציאת מצרים] במדריגה ומעלה אחר מעלה עד רום המעלות עד אשר יגיע לבחי' אהבה רבה הנ"ל [ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אני כו' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו']:

And so there is an Exodus from Egypt in [every] degree, one level after another, up to the highest of levels, until he reaches the level of great love mentioned above (and see what is explained on this in the explanation on the verse "I, etc., who brought you out of the land of Egypt, etc."):

9 ב וזהו ענין זד ימי הפסח ימי יצ"מ [יציאת מצרים] שהוא זמן התעוררות בחי' אהבה רבה הנ"ל ממטה למעלה כו'.

2. And this is the matter of the seven days of Pesach, the days of the Exodus from Egypt: it is the time of the arousal of the level of great love mentioned above, from below upward, etc.

אך ביום השביעי שהוא בחי' אהבה רבה בהתגלות עצרת לה' אלקיך. ופי' כענין אם רץ לבך שוב לאחד.

But on the seventh day, which is the level of great love in revelation, [it is] "an atzeres to Havayah your G-d." And the meaning is like the matter of "If your heart runs, return to the One."

10 וכמ"ש כלה שארי ולבבי צור לבבי. פי' שמתחלה כלה שארי ולבבי בכלות הנפש ממש. ואח"כ צור לבבי צור הוא מלשון חיזוק וכמ"ש הצור תמים פעלו.

As it is written, "My flesh and my heart pine away (kalah); the rock (tzur) of my heart..." The meaning is: at first, "my flesh and my heart pine away," in an actual expiry of the soul (kelos hanefesh). And afterwards, "the rock of my heart": tzur is a term of strength, as it is written, "The Rock (haTzur), His work is perfect."

דהיינו שיתחזק במעוזו להיות שבע"כ [שבעל כרחך] אתה חי כו' כדי להיות לו ית' דירה בתחתונים וצריך לעשות משכן ומכון לשבתו ע"י עסק התורה והמצות שיהיה הוי' בבחי' אלקיך

That is: that he strengthen himself in His stronghold, to be [in the manner of] "against your will you live," etc., so that there may be for Him, may He be blessed, a dwelling place among the lower realms. And one needs to make a Sanctuary and a place for His dwelling, through occupation with the Torah and the mitzvos, so that Havayah be at the level of "your G-d" (Elokecha)

דהיינו שיהיה שורה ומתלבש בתחתונים [ועמ"ש בד"ה כי תצא גבי ונתנו הוי' אלקיך בידך הויה הוא תורה ואלקיך הו מצות ע"ש].

that is, that He rest and be vested in the lower realms. (And see what is explained in the discourse beginning "When you go out," regarding "and Havayah your G-d will deliver him into your hand": "Havayah" is Torah and "your G-d" is mitzvos; see there.

11 ועמ"ש לעיל בד"ה כי המצוה הזאת בפ"י מ"ש במ"ת [במתן תורה] אנכי הוי' אלקיך דהיינו שלהיות נמשך בחי' הוי' מבחי' אנכי באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] תליא מילתא ע"י התורה והמצות כו' ע"ש.

And see what is explained above in the discourse beginning "For this commandment," on the meaning of what was said at the Giving of the Torah, "I (Anochi) am Havayah your G-d": that is, for the level of Havayah to be drawn forth from the level of Anochi, the matter depends on an arousal from below, through the Torah and the mitzvos, etc.; see there.

ועמ"ש בד"ה אתם נצבים בפ"י כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא פ"י כטבע האש שמסתלק למעלה עד"מ ואינו יורד ומתפשט וכו'

And see what is explained in the discourse beginning "You are standing," on the meaning of "For Havayah your G-d is a consuming fire": it means [that He is] like the nature of fire, which, by way of analogy, withdraws upward and does not descend and spread out, etc.,

ולכן נק' אל עליון כו' ע"ש אך ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ברצוא ושוב ממשיכים להיות קראתיך הוי'.

and therefore He is called "G-d Most High" (Kel Elyon), etc.; see there. But through an arousal from below, in "running and returning" (ratzo vashov), we draw down [so] that there be "I have called You, Havayah."

12 ועדי"ז יובן גם כאן פי' עצרת להוי' אלקיך שהוא ענין ההמשכה מא"ס ב"ה אנכי מי שאנכי שיהיה נמשך להיות הוי' אלקיך דהיינו שיתלבש בתורה ומצות כו'

In the same way one will understand here too the meaning of "an atzeres to Havayah your G-d": it is the matter of the drawing down from the Infinite One, blessed be He, "Anochi, the One who is I," so that it be drawn down to become "Havayah your G-d"; that is, that He be vested in Torah and mitzvos, etc.

הקב"ה יושב ועוסק בתורה כו' ועמ"ש מזה בד"ה שיר השירים] וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה]

א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך כי ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] נק' בנאים שעוסקים בבנינו של עולם

"The Holy One, blessed be He, sits and occupies Himself with Torah," etc.; and see what is explained on this in the discourse beginning "The Song of Songs.") And as our Sages, of blessed memory, said: "Do not read 'your children' (banayich) but 'your builders' (bonayich)"; for Torah scholars are called builders, since they are occupied with the building of the world.

כי אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד וכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

For the Holy One, blessed be He, has in His world only the four cubits of halachah alone; and it is written, "If not for My covenant by day and by night, I would not have set the laws of heaven and earth."

13 וכן בענין המצות ובפרט מצחת הצדקה דכתיב עולם חסד יבנה וכתוב חסד ה' מלאה הארץ.

And so too with the mitzvos, and especially the mitzvah of tzedakah, as it is written, "The world is built by kindness (chesed)," and it is written, "The earth is full of the kindness of G-d."

וזהו בחי' עצרת של ז' ימי הפסח לעצור ולכלוא את הרוח והנפש שלא יצאו מנרתקן ויתבטלו ממציאותן באהבה רבה זו

And this is the level of the atzeres of the seven days of Pesach: to hold back and restrain the spirit and the soul so that they do not leave their sheath and become nullified from their existence in this great love,

רק להיות כאש עצור בלבם בבחי' רצוא ושוב ועמ"ש מענין רצוא ושוב בד"ה וכל העם רואים את הקולות ובד"ה בפ' נסכים כתיב:

but only to be "like a fire held back (atzur)" in his heart, in the mode of "running and returning." And see what is explained on the subject of "running and returning" in the discourse beginning "And all the people saw the voices," and in the discourse beginning "In the section of the libations it is written":

14 אך בחי' עצרת של חג הסוכות הוא ענין מ"ש תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק. והוא כי ע"י עשיית [עשרת ימי תשובה] זוכה ישראל לבחי' תשובה מאהבה הנ"ל. וזדונות נעשו לו כזכיות.

But the level of the atzeres of the festival of Sukkos is the matter of what is written, "My tongue shall respond (ta'an) with Your word, for all Your commandments are righteousness (tzedeq)." It is that through the Ten Days of Teshuvah Israel merits the level of teshuvah out of love mentioned above, and deliberate sins become for him like merits.

ולכן נמשך מלמעלה למטה ג"כ אהבה רבה מאד אהבה בתענוגים בכל ימי הסוכות בבחי' וימינו תחבקני שהוא

Therefore there is also drawn from above to below a very great love, "love in delights," throughout all the days of Sukkos, at the level of "and His right hand embraces me," which is

כמו למשל מי שמחבק את חברו אינו מניחו לנטות ממנו כך כביכול מתעלים באהבה זו לדבקה בו ממש שלא להפרד ממנו ח"ו [חס ושלום].

like, for example, one who embraces his friend: he does not let him turn away from him. So too, as it were, they are raised in this love to cleave to Him truly, so as not to be separated from Him, G-d forbid.

15 וזהו כי גבר עלינו חסדו. פ"י שחסד ה' הוא גבור וחזק ממנו ואינו מניח אותנו לנטות אל צד

And this is [the meaning of] "For His kindness has prevailed (gavar) over us." The meaning is that the kindness of G-d is mightier and stronger than we are, and does not let us turn aside

אחר ח"ו [חס ושלום] והאהבה זו היא ג"כ בלי שיעור וגבול עד כלות הנפש ממש וכמ"ש כלתה נפשי [וצ"ל דבחי' זו גבוה מאהבה רבה]

to another side, G-d forbid. And this love too is without measure or limit, to the point of an actual expiry of the soul, as it is written, "My soul pines (kalsah)." (And it must be said that this level is higher than great love;

ויוכן זה עפ"מ"ש [על פי מה שכתוב] בביאור ע"פ חכלילי עינים בענין אהבה בתענוגים שהיא למעלה מבחי אהבה רבה כו' והנה כתיב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

and this will be understood from what is explained in the explanation on the verse "His eyes are reddish (chachlili einayim)," on the matter of "love in delights," that it is above the level of great love, etc.) Now, it is written, "Righteousness (tzdek) shall walk before Him, and He will set [it] on the way of His steps."

פי' צדק מדת כנס"י [כנסת ישראל] לפניו יהלך שע"י בחי' וימינו תחבקני הנ"ל מתעלית בעילוי רב להיות לפני ה' ממש [ועמ"ש סד"ה ויושט המלך לאסתר בפי' ותעמוד לפניו ובד"ה יחיינו מיומים בפי' ונחיה לפניו] ואז וישם לדרך פעמיו

The meaning is: tzdek, the attribute of the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), "shall walk before Him": through the level of "and His right hand embraces me" mentioned above, it is raised in a great elevation to be truly "before G-d" (and see what is explained at the end of the discourse beginning "And the king extended to Esther," on the meaning of "and she stood before him," and in the discourse beginning "He will revive us after two days," on the meaning of "and we shall live before Him"). And then "and He will set on the way of His steps"

היינו המשכת אלקותו מלמעלה למטה עד בחי' סוף מעשה וכמ"ש מה יפו פעמיו בנעלים שע"י התרוה דאקרי דרך יומשך הגילוי למטה [ועמ"ש בד"ה אשירה להוי' בפי' ושמרו דרך הוי' וכו' וע' בזהר שלח (דקס"א ב')]

is the drawing down of His G-dliness from above to below, down to the level of "the end of action," as it is written, "How beautiful are your steps in sandals": that through the Torah, which is called "a way," the revelation will be drawn down below. (And see what is explained in the discourse beginning "I will sing to Havayah," on the meaning of "and they shall keep the way of Havayah," etc.; and see in the Zohar, Shelach (p. 161b):

ת"ח [תא חזי] כו' בדרך נועם כו' ובפ' מקץ (דקצ"ז ב') ע"פ דרכיה דרכי נועם ועמ"ש בד"ה ושמתי כדכד בענין וכל גבולך כו'

"Come and see, etc., in the way of pleasantness, etc."; and in Parshas Mikeitz (p. 197b), on "Her ways are ways of pleasantness." And see what is explained in the discourse beginning "And I will make your windows of rubies (kadmah)," on the matter of "and all your borders," etc.

ועי' בזהר באדר"ז [באדרא זוטא] (דרי"צ ע"א) ע"פ אלקים הבין דרכה ומ"ש ע"ז האריז"ל [הארי"י זכרוננו לברכה]
בפי' הספ"ד [הספרא דצניעותא] פ"ד (דק"י"ח סע"ב [סוף עמוד ב]) שפי' דרכה היינו מזלא דא"א ול"ב שבילין כו'

And see in the Zohar, in the Idra Zuta (p. 290a), on "Elokim understands her way," and what the Arizal wrote on this in the commentary on Sifra DiTzeniusa, ch. 4 (p. 118b, at the end): that "her way" means the mazal of Arich Anpin and the thirty-two paths, etc.

ועי' עוד בזהר פ' בשלח (דנ"ז סע"ב [סוף עמוד ב]) ועמ"ש בד"ה כי ההרים ימושו בפי' צדיק ה' בכל דרכיו ומ"ש
בסידור ע"פ זה.

And see further in the Zohar, Parshas Beshalach (p. 57b, at the end); and see what is explained in the discourse beginning "For the mountains shall depart," on the meaning of "G-d is righteous in all His ways," and what is written in the Siddur on this.

ועי' באגה"ק [באגרת הקודש] סי' ד' מ"ש וזהו צדק לפניו יהלך כו' שממשיך את פנימית הלב לה' ואח"כ
ישם לדרך פעמיו כמ"ש והלכת בדרכיו כו'

And see in Iggeres HaKodesh, section 4, what is written: "And this is [the meaning of] 'Righteousness shall walk before Him,' etc.: that one draws the inner dimension of the heart to G-d; and afterwards 'He will set on the way of His steps,' as it is written, 'and you shall walk in His ways,' etc.,

בכל מעשה המצות כולם ותלמוד תורה כנגד כולם שכולם עולים לה' ע"י פנימית הלב ביתר שאת
ומעלה מעלה מעלייתן לה' ע"י חיצוניות הלב עכ"ל [עד כאן לשונו].

in the performance of all the mitzvos, and the study of Torah is equal to them all; for they all ascend to G-d through the inner dimension of the heart with greater intensity, and far, far higher than their ascent to G-d through the outer dimension of the heart." End of quotation.

16 והיינו ע"ד מה שאנו אומרים בתפלת שבת ויו"ט [ויום טוב] קדשנו במצותיך אע"פ [אף על פי] שאנו מברכים
אשר קדשנו במצותיו שכבר קדשנו

This is like what we say in the prayer of Shabbos and Yom Tov, "Sanctify us with Your commandments," even though we [already] bless, "who has sanctified us with His commandments," [meaning] that He has already sanctified us.

אלא לפי כי עליית מעשה המצות לה' יש בהם מעלות ומדרגות זו למעלה מזו ועמ"ש בביאור ע"פ וארשתך לי.

But [we say it] because the ascent of the performance of the mitzvos to G-d has levels and gradations, one above the other. And see what is explained in the explanation on the verse "And I will betroth you to Me."

17 ובד"ה אוסרי לגפן בפ"י כמצות רצונך. וסד"ה ועשית בגדי קדש. ולזאת יובן איך שע"י פנימית הלב

שבח"י צדק לפניו יהלך אזי גם בחי' וישם לדרך פעמיו מלמעלה למטה הוא מבחי' עליונה יותר כו'

and in the discourse beginning "Binding his foal to the vine," on the meaning of "as the commandments of Your will"; and at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments." And from this it will be understood how, through the inner dimension of the heart, which is the level of "Righteousness shall walk before Him," then also the level of "and He will set on the way of His steps," from above to below, is from a higher level, etc.

ועמ"ש בפ' וישב ע"פ ונתתי לך מהלכים כו' ועד"ז יובן מה שביקש משה ליכנס לארץ כדי שיתקיימו כל המצות על ידו דייקא

And see what is explained in Parshas Vayeishev on the verse "And I will give you places to walk (mahalchim)," etc. And in the same way one will understand why Moshe asked to enter the Land: so that all the mitzvos would be fulfilled through him specifically,

כדאיתא בגמרא ספ"ק [סוף פרק קמא] דסוטה והקשו בסוף ספר פרי הארץ על לשון ויתקיימו כולן על ידי דהוי לי' למימר ואקיים כל המצות כו'

as is found in the Gemara at the end of the first chapter of Sotah. And at the end of the book Pri HaAretz they raised a difficulty on the wording "and they will all be fulfilled through me," for he should have said, "and I will fulfill all the mitzvos," etc.

ולפי מ"ש א"ש [אתי שפיר] דהמצות עצמן כשיהיו נעשים ע"י משה יהיו מבחי' עליונה יותר כו' וכמובן ממ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש הנ"ל בענין ג' מדרגות שיש במעשה המצות דרך כלל כו' ועמ"ש בביאור ע"פ ומראיך נאווה.

But according to what is explained [here], it is well: for the mitzvos themselves, when they would be done through Moshe, would be from a higher level, etc.; as is understood from what is explained at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments," mentioned above, on the matter of the three levels there are, in general, in the performance of the mitzvos, etc. And see what is explained in the explanation on the verse "And your appearance is comely."

באגה"ק [באגרת הקודש] **הני"ל משמע פי' וישם לדרך פעמיו על עליית התומ"צ** [התורה ומצות] **ממטה למעלה**
וזהו ע"ד פי' שני דהאריז"ל [דהאר"י זכרוננו לברכה] **בפי' הספ"ד** [הספרא דצניעותא] **שם** (דק"ט רע"א)

From Iggeres HaKodesh mentioned above it is implied that “and He will set on the way of His steps” refers to the ascent of Torah and mitzvos from below to above; and this is in the manner of the Arizal’s second explanation in the commentary on Sifra DiTzeniusa there (p. 119a, at the beginning),

דפי' דרכה היינו מקור שממנו נמשך בחי' מו"ס [מוחא סתימאה] **דעתיקא כו' אמנם לפמשי"כ** [לפי מה שכתוב]
דפי' וישם לדרך היינו מלמעלה למטה עד בחינת סוף המעשה.

that “her way” means the source from which the level of the mocha setimaah (the hidden brain) of Atik is drawn, etc. However, according to what is written [here], that the meaning of “and He will set on the way” is from above to below, down to the level of the end of action,

זהו ע"פ פי' הראשון דהאריז"ל [דהאר"י זכרוננו לברכה] **הנ"ל** **וזהו כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם**
שנמשך אמת ה' מלמעלה למטה להתלבש בעולם ואין אמת

this follows the Arizal’s first explanation mentioned above.) And this is [the meaning of] “For His kindness has prevailed over us, and the truth of G-d is forever”: that the truth of G-d is drawn from above to below, to be vested in the world. And there is no truth

אלא תורה כי מדת האהבה אע"פ [אף על פי] **שהיא לדבקה בו ממש אעפ"כ** [אף על פי כן] **אינה רק אמת של**
האדם ואין זה עדיין אמת ה'

but Torah. For the attribute of love, even though it is to cleave to Him truly, is nevertheless only the truth of man, and this is not yet the truth of G-d.

כי אמת ה' היינו שהוא אחד ואין עוד ואין מי שיאהב כלל ולית מחשבה תפיסא ביה בעצמו ממש
כניכול כ"א כאשר תפיסא בתורה

For the truth of G-d is that He is One and there is nothing else, and there is no one to love at all; and no thought can grasp Him (leis machshavah tefisa bei) in His very self, as it were, except as He is grasped in the Torah,

שהיא רצונו ית' ואורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד [ועמ"ש סד"ה וארא אל אברהם בפ"י ושמי הוי' לא נודעתי להם ומ"ש מזה שם בד"ה וידבר אלקים כו' וארא כו']

which is His will, may He be blessed; and “the Torah and the Holy One, blessed be He, are entirely one.” (And see what is explained at the end of the discourse beginning “And I appeared to Avraham,” on the meaning of “but by My Name Havayah I did not make Myself known to them,” and what is explained on this there, in the discourse beginning “And Elokim spoke, etc. And I appeared, etc.”)

ולכן כתיב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת זו תורה דוקא (וע' בסש"ב [בספר של בינונים] פל"ה בהג"ה [בהגהה] ועמ"ש ע"פ ויכתוב משה)

Therefore it is written, “G-d is near to all who call upon Him, to all who call upon Him in truth”: this is Torah specifically (and see Sefer Shel Beinonim, ch. 35, in the gloss; and see what is explained on the verse “And Moshe wrote”).

וזהו תען לשוני אמרתך פ"י תען כענין שאמרו עונה אחריו מה שהוא אומר לפי שאינו אומר בעצמו

And this is [the meaning of] “My tongue shall respond (ta'an) with Your word.” The meaning of ta'an is like the matter of what they said, “he responds after him what he says”: because he does not say it himself

רק עונה אחר אחרים כך התפלל דוד המע"ה [המלך עליו השלום] בעד כללות ישראל המשורשים בנפשו תען לשוני אמרתך כי התורה היא אמרתך אשר אמרתך ויצא כבר מפ"ך

but only responds after others. So David, the king, peace be upon him, prayed on behalf of the whole of Israel, who are rooted in his soul: “My tongue shall respond with Your word”; for the Torah is “Your word,” which You have said and which has already gone forth from Your mouth.

וגם עתה כן הוא כי בכל יום אנו מברכין נותן התורה שנותן לנו בכל יום כמ"ש ואשים דברי בפ"ך כו'

And so it is now as well; for every day we bless “who gives the Torah,” for He gives it to us every day, as it is written, “And I have placed My words in your mouth,” etc.

אלא שאני עונה אחר"ך מה שאתה מוציא מפי שהוא התגלות דבר ה' באמרי פי בחי' ואמת ה' לעולם ואין אני עושה כלום אלא כמי שעונה למה שאחרים אומרים

Only that I respond after You what You bring forth from my mouth, which is the revelation of the word of G-d in the utterances of my mouth, the level of “and the truth of G-d is forever”; and I do nothing at all, but am like one who responds to what others say.

(וזהו מעלה יתירה ועצומה שבעסק התורה ולא הכל זוכים לזה וכמ"ש בד"ה המגביהי לשבת שזהו ענין רב יהודה שיש ב' בחינות בעסק התורה בחי' עבד כו' ע"ש).

(And this is an additional and tremendous virtue in occupation with Torah, and not everyone merits it; as is explained in the discourse beginning "Who is enthroned on high," that this is the matter of Rav Yehudah: that there are two levels in occupation with Torah, the level of a servant, etc.; see there.

אלא שבשמע"צ [שבשמיני עצרת] זוכים נש"י [נשמות ישראל] ומקבלים בחינה זו להיות ואשים דברי ממש בפ"ך. ועיין בזהר בראשית) (דף ד' ע"ב) מענין ואשים דברי בפ"ך בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם.

But on Shemini Atzeres the souls of Israel merit and receive this level, that there be truly "And I have placed My words in your mouth." And see in the Zohar, Bereishis (p. 4b), on the matter of "And I have placed My words in your mouth," in the commentary of the Ramaz there.)

והיינו ע"י שמתחלה ובצל ידיע כסיתך ז' ימי הסוכות צלא דמהימנותא וע' בסמוך ומהיכן אזכה לכך מפני כל כל מצותיך צדק

And this comes about through the fact that first, "and in the shadow of My hand I have covered you," the seven days of Sukkos, "the shade of faith" (tzila dimeheimenusa) (and see nearby). And from where do I merit this? Because "all Your commandments are righteousness (tzedek)."

כי כל המצות הם המשכות לבחי' צדק שתהא מתעלה בבחי' לפניך יהלך ובפרטות ע"י מצות סוכה ולולב כנ"ל.

For all the mitzvos are drawings-down to the level of tzedek, so that it be raised to the level of "before You shall walk"; and in particular through the mitzvos of sukkah and lulav, as mentioned above.

ומשם נמשך בחי' וישם לדרך פעמיו שיתגלה סוף מעשה ודבר ה' בבחי' ואמת ה' לעולם. וזהו בחי' וה' האמירך היום שהוא מפעיל כך האמירה ומוציא מפ"ך:

And from there is drawn the level of "and He will set on the way of His steps," that the end of action and the word of G-d be revealed at the level of "and the truth of G-d is forever." And this is the level of "And G-d has caused you to declare (he'emircha) this day": that He brings about the saying in you and brings it forth from your mouth:

18 ג וזהו ביום השמיני שאחר ימי הסוכות שנמשך להם בחי' אהבה רבה בתענוגים הנ"ל בחי' כי גבר עלינו חסדו.

3. And this is [the meaning of] "on the eighth day," after the days of Sukkos, in which there was drawn to them the level of great love in delights mentioned above, the level of "For His kindness has prevailed over us."

ואזי ביום השמיני שהוא בחי' יותר גבוה ועליונה עצרת תהיה לכם שימשיך לכם בחי' ואמת ה' לעולם בחי' וה' האמירך וגוי

And then on the eighth day, which is a higher and loftier level, "there shall be an atzeres for you": that it will draw down to you the level of "and the truth of G-d is forever," the level of "And G-d has caused you to declare," etc.

והוא ענין בחי' נשיקין שהוא התקשרות חב"ד [חכמה בינה ודעת] בחב"ד [בחכמה בינה ודעת] באחדות גמור וזהו כלל גדול ועצה היעוצה גם בכל עסק התורה לידע נאמנה כי המשנה או הגמרא או הפוסקים אשר הוא לומד

And this is the matter of the level of "kisses," which is the bonding of Chochmah, Binah and Daas with Chochmah, Binah and Daas in complete unity. And this is a great principle and sound counsel also in all occupation with Torah: to know faithfully that the Mishnah or the Gemara or the codifiers that one studies

הנה היא כבר אמורה והיא היא דבר ה' ואינו אלא כעונה כנ"ל. אלא שבשמיני עצרת נעשית המשכה הזאת לבחי' זו כנ"ל.

have already been said, and it is the very word of G-d, and he is only like one who responds, as mentioned above. Only that on Shemini Atzeres this drawing-down is brought about to this level, as mentioned above.

רק שמתחלה יקויים מ"ש מקודם את ה' האמרת היום ג"כ לשון מפעיל שאנו גורמים וממשיכים אמרית התורה וירידתה לתחתונים ע"י דביקות נפשותינו באור א"ס ב"ה באהבה רבה הנ"ל כנ"ל בענין עצרת לה' אלקיך.

Only first there must be fulfilled what is written before it, "You have caused G-d to declare (he'e-marta) this day," also a causative form: that we cause and draw down the saying of the Torah and its descent to the lower realms, through the cleaving of our souls to the Infinite Light, blessed be He, in the great love mentioned above, as mentioned above regarding "an atzeres to Havayah your G-d."

19 והענין הוא כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו פי' שע"י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא ורוח אייתי רוח מלמטה למעלה ואמשיך רוח ודבר ה' מלמעלה למטה ונקרא כנגדו.

The matter is as our Sages, of blessed memory, said: "Whoever reads and studies, the Holy One, blessed be He, reads and studies opposite him." The meaning is that through an arousal from below [there is] an arousal from above; and "spirit brings spirit" from below upward "and draws down spirit," and the word of G-d, from above to below; and this is called "opposite him."

לפי שאין ערך דיבור האדם ומחשבתו בעסק התורה לגבי דבר ה' הממשיך בשעה זו ולכן אינה מתלבשת בו ממש רק היא בבחי' כנגדו.

Because the speech and thought of a person in occupation with Torah bear no comparison to the word of G-d that he draws down at that time; therefore it is not truly vested in it, but is at the level of "opposite him."

פי' לפי שסובב עליו בבחי' מקיף [וכמ"ש כמה פירושים במ"א בענין איך הוא סובב על עולמין].

The meaning is that it hovers over him in the mode of an encompassing [light] (makif) (and as several explanations are given elsewhere on the matter of how He encompasses the worlds).

20 ובזה יובן ענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] אלפים שנה קדמה התורה לעולם כי לפי פשוטו אינו מובן שקודם שנברא העולם לא הי' [היה] בחי' זמן כלל. ואיך שייך לומר אלפים שנה.

And through this will be understood the saying of our Sages, of blessed memory, "The Torah preceded the world by two thousand years." For according to its plain sense it is not understood, since before the world was created there was no level of time at all; so how can one speak of two thousand years?

אלא הענין דהנה אורייתא וקוב"ה [וקודשא בריך הוא] כולא חד שהיא רצונו חת' [יתברך] והוא ורצונו אחד שהוא סובב כ"ע [כל עולמין] וכדי להתלבש בעולם הוצרכה להתלבש בבחי' חו"ב [חכמה ובינה] שהן הן בחי' אלפים שנה אאלפך חכמה

But the matter is that "the Torah and the Holy One, blessed be He, are entirely one," for it is His will, may He be blessed, and He and His will are one, He who encompasses all worlds (sovev kol almin). And in order to be vested in the world, it needed to be vested in the level of Chochmah and Binah, which are themselves the level of "two thousand (alpayim) years": "I will teach you (a'alephcha) Chochmah, I will teach you

אאלפך בינה כו':(וביאור הענין בענין שמע"צ [שמיני עצרת] שהוא בחי' עצרת תהיה לכם ממש מה שבשביעי של פסח נאמר עצרת להוי' אלקיך. הענין כמ"ש והוא כחתן יוצא מחופתו. חתן לשון יחיד. ולפעמים נאמר מצהלות חתנים לשון רבים.

Binah," etc. (And the explanation of the matter, regarding Shemini Atzeres being the level of "there shall be an atzeres for you" in actuality, [as against] what is said of the seventh day of Pesach, "an atzeres to Havayah your G-d": the matter is as it is written, "And he is like a bridegroom (chasan) coming out of his canopy." Chasan is in the singular. And sometimes it says "the jubilation of bridegrooms (chasanim)," in the plural.

והענין כי הבנה ביום חתונתו זה מתן תורה. כי חתן חות דרגא ירידת והמשכת אור א"ס למטה. ולכן ניתנה התורה בה' קולות קול הוא המשכה.

And the matter is that "on the day of his wedding" is the Giving of the Torah. For chasan [means] "going down a level" (nachis darga): the descent and drawing down of the Infinite Light below. Therefore the Torah was given with five voices; a voice (kol) is a drawing-down.

שלחיות המשכת התורה מלמעלה עד למטה יש בזה ה' בחי' המשכות זו אחר זו הא' המשכת אור א"ס בחכמה אאלפך חכמה אאלפך בינה ה' מהחכמה למדות ואח"כ במחודמ"ע [במחשבה דבור ומעשה] וכמ"ש במ"א.

For in order for the Torah to be drawn down from above to the very bottom, there are in this five levels of drawing-down, one after another: the first, the drawing of the Infinite Light into Chochmah, "I will teach you Chochmah, I will teach you Binah"; the second, from Chochmah to the emotive attributes (middos); and afterwards into thought, speech and action; as is explained elsewhere.

אך דרך כלל הם ב' בחי' חתן. הא' המשכת האור בחכמה דאצילות והוא התורה שלמעלה והחכמה מאירה בכל עולם האצילות.

But in general there are two levels of chasan. The first is the drawing of the light into the Chochmah of Atzilus; this is the Torah as it is above, and the Chochmah shines throughout the whole World of Atzilus.

הבי עוד ירידה שניה מה שנמשך להתלבש בתורה דבריא שהיא רק בחי' נובלות חכמה שלמעלה משא"כ עצמיות ח"ע [חכמה עילאה] נאמר ע"ז לפני לא יראו וכמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] ע"פ עוטה אור.

The second is a further, second descent: what is drawn down to be vested in the Torah of Beriah, which is only the level of “the fallen fruit (novlos) of the supernal Chochmah”; whereas of the very essence of supernal Chochmah it is said, “but My face shall not be seen”; as is explained in Iggeres HaKodesh on the verse “He wraps Himself in light.”

וכ"כ [וכן כתב] בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בתחלת פ' בראשית שהתורה שלפניו נקרא תורת הבריא ועמ"ש מזה בפ' עקב גבי ברכת הארץ שזהו ענין על תורתך שלמדתנו. דפי' תורתך היינו התורה כמו שהיא באצילות ושלמדתנו היינו כמו שנמשכה בבריא.

And so it is written in Likkutei Torah at the beginning of Parshas Bereishis, that the Torah that is before us is called “the Torah of Beriah.” And see what is explained on this in Parshas Eikev, regarding the blessing for the land [in Grace after Meals], that this is the matter of “for Your Torah that You taught us”: for “Your Torah” means the Torah as it is in Atzilus, and “that You taught us” means as it was drawn down into Beriah.

ועמ"ש מענין זה בפ' שלח בד"ה אני דפי' ציצית בפ"י בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה ועמ"ש מענין ב' בחי' חתן בד"ה שיר השירים וב"ה לבכתני בפ"י פנחס.

And see what is explained on this subject in Parshas Shelach, in the discourse beginning “I [am Havayah your G-d]” of the section of tzitzis, on the meaning of “His desire is in the Torah of G-d, and in his Torah he meditates.” And see what is explained on the subject of the two levels of chasan in the discourse beginning “The Song of Songs,” and in the discourse beginning “You have captured my heart,” in Parshas Pinchas.

אך יש עוד מעלה יתירה להיות בחינת והוא כחתן דהיינו גילוי פנימית התורה לעתיד אשר אותה ההמשכה שבפנימית ח"ע [חכמה עילאה] דאצילות מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות תהיה מתגלה ג"כ למטה ממש בבי"ע.

But there is yet a further, surpassing virtue: to be at the level of “And he is like a bridegroom,” namely the revelation of the inner dimension of the Torah in the time to come, when that very drawing-down that is in the inner dimension of the supernal Chochmah of Atzilus, which is above the order of hishtalshelus, will be revealed also truly below, in Beriah, Yetzirah and Asiyah.

ונמצא יהי [יהיה] רק בחי' חתן אחד שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה ממש. ועמ"ש בד"ה כי תשמע בקול מה שמלובש בתוך הקול.

It follows that there will be only one level of chasan, for the revelation will be below truly as it is above. And see what is explained in the discourse beginning "When you hearken to the voice," [on] what is vested within the voice,

שהוא מה שלמעלה מבחינת הה' [החמשה] קולות עצמן כו' ועד"ז ממש יובן ההפרש בין בחינת עסק התורה סתם לבחינת תען לשוני אמרתך שבחינת תען כו' היינו שאמרתך ממש

which is what is above the level of the five voices themselves, etc. And in exactly the same way one will understand the difference between the level of ordinary occupation with Torah and the level of "My tongue shall respond with Your word": the level of "shall respond," etc., means that "Your word" itself,

כמו שהתורה היא למעלה נמשך ומתלבש בפי הלומד וזהו ענין ואשים דברי ממש בפך אלא שאני עונה אחריו. משא"כ בסתם עסק התורה היינו רק בחי' הארה מהדבור עליון שנמשך למטה.

as the Torah is above, is drawn down and vested in the mouth of the one who studies; and this is the matter of truly "And I have placed My words in your mouth," only that I respond after You. Whereas in ordinary occupation with Torah, it is only the level of an illumination from the supernal speech that is drawn down below.

וזהו ההפרש בין שש"פ [שביעי של פסח] שנאמר עצרת להוי' אלקיך שהוא ענין ההמשכה בתורה שלמעלה. שמבחינת כי הוי' אלקיך אש אוכלת הוא כטבע האש להסתלק כו' יומשך להיות המשכה בתומ"צ [בתורה ומצות].

And this is the difference between the seventh day of Pesach, of which it is said, "an atzeres to Havayah your G-d," which is the matter of the drawing-down into the Torah that is above: that from the level of "For Havayah your G-d is a consuming fire," which, like the nature of fire, withdraws, etc., there will be drawn a drawing-down into Torah and mitzvos.

אבל עכ"ז [עם כל זה] אין המשכה זו עצמה כמו שהיא למעלה נמשך ונתגלה למטה כי אם רק בחיי נובלות כו'. אבל בשמיני עצרת שנאמר עצרת תהיה לכם היינו שהמשכה זו עצמה שלמעלה נמשך ונתגלה למטה לכם ממש):

But even so, this drawing-down itself, as it is above, is not drawn down and revealed below, but only the level of "fallen fruit," etc. But on Shemini Atzeres, of which it is said, "there shall be an atzeres for you," it means that this very drawing-down that is above is drawn down and revealed below, to you, truly.)

ביום השמיני עצרת תהיה לכם

On the Eighth Day, There Shall Be an Atzeres for You

1 ביום השמיני עצרת תהיה לכם. ובכל המועדים כתיב ועשית פסח לה' אלקיך ועשית חג שבועות לה' אלקיך. ובסוכות כתיב כפי אמור וחגותם אותו חג לה'.

“On the eighth day, there shall be an atzeres (assembly) for you.” Now, regarding all the festivals it is written, “You shall make the Pesach to Havayah your G-d,” [and] “You shall make the festival of Shavuot to Havayah your G-d.” But regarding Sukkos it is written, in Parshas Emor, “And you shall celebrate it as a festival to G-d.”

פי' שמביאין שמחה בהקב"ה כמאמר וישמחו בך ישראל מקדשי שמך שישראל מקדשי שמך מביאין השמחה בך ואין שמחה אלא ביין כמ"ש גבי יין המשמח אלקים ואנשים כו'

This means that [we] bring joy to the Holy One, blessed be He, as in the saying, “And Israel, who sanctify Your Name, will rejoice in You”: that Israel, who sanctify Your Name, bring the joy into You. And there is no joy except with wine, as it is written regarding wine, “which gladdens G-d and men,” etc.

ולהבין זה איך הוא השמחה למעלה בו ית' שאין לו דמות הגוף וכו' (ועמ"ש ע"פ שוש אשיש בהוי". וגבי פורים כפי' רננו צדיקים בהוי') הנה כתיב בן חכם ישמח אב.

And [we need] to understand this: how is there joy above, in Him, may He be blessed, who has no bodily form, etc.? (See also what is written on the verse “I will greatly rejoice in Havayah,” and, regarding Purim, in the explanation of “Sing joyfully, you righteous, in Havayah.”) Now, it is written, “A wise son makes a father rejoice.”

פי' עד"מ אב שרוצה להבין חכמת בנו אזי מסתיר א"ע [את עצמו] ממנו בכדי לידע ולהכיר חכמת הבן שיבין שההסתר וההעלם הזה אינו

Meaning, by way of analogy: a father who wishes to understand his son's wisdom hides himself from him, in order to know and recognize the son's wisdom: [whether] he will understand that this hiding and concealment is not

אלא בכדי שיבקשנו הבן וימצאנו ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והכרתו בזה כי יחפשנו בחפש מחופש לרדוף אחריו.

[for any purpose] except that the son should seek him and find him. And then the father's joy grows great because of his son's wisdom and his recognition of this, for he will search for him with a thorough search, to pursue him.

כך הנה כתיב בכסה ליום חגינו שמסתיר ומכסה א"ע [את עצמו] בר"ה [בראש השנה] בשביל שתגדל השמחה במועד חג הסוכות.

So too, it is written, "In the concealment (bakeseh), for the day of our festival": that He hides and conceals Himself on Rosh Hashanah so that the joy will grow great at the festival of Sukkos.

2 וביאור הענין הזה כי הנה ר"ה [ראש השנה] הוא יום הדין ומשפט לאלהי יעקב שמראה א"ע [את עצמו] כאלו מסתלק השראתו ואינו רוצה כ"א להיות דין ומשפט על אלהותו ית' איך לשכון ביעקב ומדקדקין על כל מעשי האדם

And the explanation of this matter: Rosh Hashanah is the day of judgment, "a judgment for the G-d of Yaakov," when He shows Himself as though His indwelling departs, and He wishes only that there be judgment and justice concerning His G-dliness, may He be blessed, [as to] how [it is] to dwell in Yaakov. And all of a person's deeds are scrutinized,

להביא במשפט כל המשכות אלהותו שהמשיך כל אחד ואחד על נפשו לפי בחי' מדרגתו בשנה העבר' [העברה] וכל מה שימשיך עליו עוד על להבא בשנה זו ואם הוא ראוי לכך והרי הוא כאלו מסתיר א"ע [את עצמו] ממנו כו'

to bring into judgment all the drawings-down of His G-dliness that each and every one drew down upon his soul, according to the level of his standing, in the past year, and all that he will yet draw down upon himself in the future, in this year, and whether he is worthy of it. And so it is as though He hides Himself from him, etc.

אבל ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא כתיב בפי' וילך שבחי' ההסתר וההעלם בזה אינו בבחי' הסתר והעלם אמיתי על צד עצם ההעלם לומר שהוא תכלית כוונת המכוון ח"ו [חס ושלום] להיות כמו רוגז אמיתי ח"ו [חס ושלום].

However, [regarding] “And I will surely hide My face on that day,” written in Parshas Vayeilech: the hiding and concealment in this is not a true hiding and concealment, for the sake of the concealment itself, as if to say that it is the ultimate aim of what is intended, G-d forbid, like true anger, G-d forbid.

אלא שכדי שיבקש פניו ולהתגלות גילוי אלקות ית' בחג הסוכות עשה כן שיהא שמחתנו שתתגדל השמחה בהתגלות מההעלם אל הגילוי.

Rather, it is so that one will seek His face, and so that a revelation of G-dliness, may He be blessed, will be revealed on the festival of Sukkos, that He did so: so that it be [the time of] our joy, that the joy grow great through the revealing from concealment to revelation.

3 וזהו ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא דהיינו בחי' ועבד הלוי הוא שהוא בחינת יין המשמח אלקים ואנשים כמ"ש במ"א.

And this is “And I will surely hide My face on that day”: that is, the level of “And the Levite, he (hu), shall perform [the service],” which is the level of “wine that gladdens G-d and men,” as is explained elsewhere.

ולכן אנו מבקשים פניו בכל התפלות ותחנונים שמראש השנה ועד יו"כ [יום כפור] במלכיות זכרונות ושופרות וצועקים מלך מלך להמשיך מלכותו עלינו מראש השנה ועד יו"כ [יום כפור / יום הכפורים]

Therefore we seek His face in all the prayers and supplications from Rosh Hashanah until Yom Kippur, with Malchiyos, Zichronos and Shofaros, and we cry out, “King, King,” to draw His kingship upon us, from Rosh Hashanah until Yom Kippur;

דהיינו התגלות רצונו כמ"ש יאר ה' פניו אליך שהוא עד"מ כמו כאשר יחטא איש לאיש הרי הוא ברוגז עמו וכאשר הו מבקש פניו מוחל לו

that is, the revelation of His will (ratzon), as it is written, “May G-d make His face shine upon you.” By way of analogy, it is like when a man sins against another man: [the other] is angry with him, and when he seeks his face, he forgives him

ומעביר ממנו פניו של זעם ומראה לו פנים של אהבה ורצון להגלות לו אהבתו כך השי"ת [השם יתברך]
מוחל עוונות עמו ומעביר מהם הפנים של הרוגז וההסתר

and removes from him his face of wrath and shows him a face of love and favor (ratzon), to reveal his love to him. So too G-d, may He be blessed, forgives the sins of His people and removes from them the face of anger and concealment,

בהגלות נגלות עליהם אור פניו כמ"ש יאר ה' פניו אליך עד שבחג הסוכות נגלה כבוד ה' מההעלם אל הגילוי ולכן הוא זמן שמחתנו וז"ש [וזהו שכתוב] ישא ה' פניו אליך.

openly revealing to them the light of His face, as it is written, "May G-d make His face shine upon you," until on the festival of Sukkos the glory of G-d is revealed from concealment to revelation; and therefore it is "the time of our joy." And this is what is written, "May G-d lift up His face to you."

ישא מלשון הסתלקות ונשיאות פניו למעלה כלומר שמסלק ע צמו כב יכול ממנו ומתראה בפניו של רוגז ודין וכל כך למה בשביל אליך

"Lift up" (yisa) is from the term for withdrawal and lifting His face upward; that is to say, He withdraws Himself, as it were, from him, and appears with His face of anger and judgment. And why all this? For the sake of "to you":

דהיינו שיומשך גילוי אלקורו ית' מההעלם אל הגילוי ואז תהיה השמחה ביתר שאת [ועיין מ"ש]
that is, so that the revelation of His G-dliness, may He be blessed, be drawn down from concealment to revelation; and then the joy will be all the greater. [See also what is written

בד"ה ושאבתם מים מענין בן חכם ישמח אב כו' וכזהר ח"א [חלק א'] כ"ב א' ודף ס' ע"ב ח"ג [חלק ג'] ע"ד ב'.
ודף רע"ט סע"ב [סוף עמוד ב]:

in the discourse beginning "You shall draw water," on the matter of "A wise son makes a father rejoice," etc., and in the Zohar, Part I, folio 22a and folio 60b; Part III, folio 74b, and folio 279, end of side b.]

4 ב והנה סיבה הגורמת ההעלם וההסתר הוא מ"ש עונותיכם מבדילים ביניכם כו' וצריך להבין דהא כתיב גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה ואיך העון שהוא חושך יהי [יהיה] הבדל נגד אור ה'.

2. Now, the cause that brings about the concealment and hiding is what is written, "Your iniquities separate between you, etc." And [we need] to understand this, for it is written, "Even darkness is not dark for You, and night shines like day; darkness is as light." So how can sin, which is darkness, be a separation over against the light of G-d?

אך יש ב' בחי' היינו בחי' חיצוניות ובחינת פנימיות. חיצוניות הוא שמהווה כל הנבראים מאין ליש ומחיה את כולם שהוא מבחי' חיצוניות מלכותו ית' כמ"ש במ"א.

But there are two levels: the level of the outer dimension (chitzoniyus) and the level of the inner dimension (pnimiyus). The outer dimension is what brings all the created beings into being from nothing to something and gives life to all of them, which comes from the level of the outer dimension of His kingship (Malchus), may He be blessed, as is explained elsewhere.

5 ובבחי' זו אין הבדל והסתר מסתיר ומעלים אורו ית' כדכתיב מלא כל הארץ כבודו וכתיב ומלכותו בכל משלה

And on this level there is no separation or concealment that hides and conceals His light, may He be blessed, as it is written, "The whole earth is full of His glory," and it is written, "And His kingship rules over all."

אך בחי' פנימית הוא ענין המשכות אלקותו וקדושתו עלינו מבחי' פנימיות רצונו ית' ובבחי' זו עונותיכם מבדילים ביניכם דוקא שלא יתגלי [יתגלה] ויאיר ביניכ' בתוך פנימי' [פנימיות / פנימית] נקודת הלב

But the inner level is the matter of the drawings-down of His G-dliness and holiness upon us from the level of the inner dimension of His will, may He be blessed; and it is specifically on this level that "your iniquities separate between you," so that it is not revealed and does not shine among you, within the innermost point of the heart.

(ע' [עיינן] באגרת התשובה פד"ה ועמ"ש בפ' תצוה ע"פ ועשית ציץ בפ"י וענין מחיצה של ברזל המפסקת בין ישראל כו' ועמ"ש סד"ה למנצח על השמינית) כי הנה כתיב פנים בפנים וכו'.

(See Iggeres HaTeshuvah, chapters 4-5; and see also what is written in Parshas Tetzaveh on the verse "And you shall make a tzitz," in the explanation, and the matter of the iron partition that separates between Israel, etc.; and see also what is written at the end of the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis.") For it is written, "Face to face, etc."

שגם באדם יש בחינות פנימיות וחיזוניות. חיזוניות הוא מ"ש כי פנו אלי עורף כו' וכמ"ש במ"א ופנימיות נקרא מה

[This means] that in a person, too, there are levels of the inner dimension (pnimiyus) and the outer dimension (chitzoniyus). The outer dimension is what is written, "For they have turned their back to Me, etc.," as is explained elsewhere; and the inner dimension is the name for what

שהוא עיקר רצונו ומגמתו וחפצו ויש ב' בחי' אלו הן בסור מרע הן בועשה טוב כי בסור מרע כתיב עונותיכם מבדילים כו' ובועשה טוב

is the essence of his will, his aim and his desire. And these two levels exist both in "turning from evil" and in "doing good." For regarding turning from evil it is written, "Your iniquities separate, etc."; and regarding doing good,

הנה אומרים כל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה שיש ב' בחי' כריעה ובחינת השתחואה כי הנה כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים ומייחדים אותו בק"ש [בקריאת שמע].

we say, "Every knee shall bend to You, and every stature shall bow down before You": that there are two levels, the level of bending the knee (kri'ah) and the level of bowing down (hishtachavayah). For all of them accept upon themselves the yoke of the kingdom of Heaven and declare His oneness in the Shema.

אך לא כל אפין שוין שיש מי שאינו נתפס כ"כ [כל כך] בלבו מקרב איש ולב עמוק עד

But not all faces are alike: there is one who is not so gripped in his heart, "in the inward part of a man and a deep heart," to the point of

כלות הנפש לבטל רצונו ממש עד שלא יהי' [יהיה] לו רצון אחר כלל זולת עבודתו ית' ותורת ה' להיות חפצו רק הוא על עמדו ומצבו יעמוד

the soul's expiring (klos hanefesh), to nullify his will completely, until he has no other will at all apart from His service, may He be blessed, and the Torah of G-d, [so] that his desire be only [in it]; rather, he stays where he stood, and in his [former] state he remains,

כמו קודם ק"ש [קריאת שמע] ואינו אלא בחינת הודאה שמודה ומסכים בלבו שאין עוד מלבדו ואפס זולתו וכולא קמיה כלא חשיב

as before the Shema; and it is only the level of acknowledgment (hodaah), in which he acknowledges and agrees in his heart that there is nothing else besides Him and nothing apart from Him, and that "everything before Him is considered as nothing."

אך אל אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] להיות כל רצון הגוף וכחותיו נכנעים לעשות רצון נפשו האלהית באמת לאמיתו ונקרא בחי' זו כריעה [וז"ש [וזהו שכתוב] בזהר] (בראשית דמ"ב ע"ב) הכא הכרעה

But the sitra achra (the other side) is not subdued, such that all the will of the body and its powers would be subjugated to do the will of his G-dly soul in absolute truth. And this level is called bending the knee (kri'ah). (And this is what is said in the Zohar) (Bereishis, folio 42b), "Here is bending,"

והיינו בהיכל ההוד שהוא בחינת הודאה שכורע על ברכיו שהם לבר מגופא שהגוף עומד על עמדו משא"כ ביטול רצונו לגמרי וכלות הנפש אליו ית'

that is, in the Chamber of Hod, which is the level of acknowledgment (hodaah): he bends on his knees, which are "outside the body," for the body stays standing in its place. By contrast, the complete nullification of his will and the soul's expiring toward Him, may He be blessed,

לדבקה בו בפנימיות נקודת לבו זה הוא בחי' השתחוואה שכופף קמותו וראשו ששם מקור הדעת שרעותא דליבא נמשך מחמת שמקשר דעתו בחוזק בגדולת ה'

to cleave to Him in the innermost point of his heart: this is the level of bowing down (hish-tachavayah), in which he bends his stature and his head, where the source of Daas is. For the desire of the heart (re'usa deliba) is drawn forth because he binds his mind (daas) firmly to the greatness of G-d,

ואזי נכנס בעומקא דליבא ונגע עד הנפש בחי' פנימית נקודת לבבו ממש עד שאתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ואין לו רצון אחר כלל. וזהו וכל קומה לפניך תשתחוה שהקומה זקופה תלוי בנשיאת ראש שהוא ענין הדעת.

and then it enters into the depth of the heart and touches the soul, the level of the very innermost point of his heart, until the sitra achra is subdued and he has no other will at all. And this is "And every stature shall bow down before You": for an upright stature depends on the lifting of the head, which is the matter of Daas.

(ועיין ממעלת השתחואה ברבות וירא פניו ועמ"ש סד"ה והיה ביום ההוא יתקע בענין ו השתחוה לה' וסד"ה והיה מדי חדש בענין להשתחוות לפני. וצ"ל מ"ש בזהר) (בראשית דמ"ג ב') הכא השתחואה

(And see on the virtue of bowing down in [Bereishis] Rabbah, [Parshas] Vayeira, chapter 56; and see also what is written at the end of the discourse beginning "And it shall be on that day, [a great shofar] shall be blown," on the matter of "and they shall bow down to G-d," and at the end of the discourse beginning "And it shall be, from one new moon [to the next]," on the matter of "to bow down before Me." And [we need] to explain what is said in the Zohar) (Bereishis, folio 43b), "Here is bowing down,"

דהיינו בהיכל הנצח ואפ"ל [ואפשר לומר] כי נצח הוא ענף החכמה שהוא בחי' ראייה שמזה נמשך השתחואה וביטול כי אינו דומה שמיעה לראיה

that is, in the Chamber of Netzach. And it can be explained that Netzach is a branch of Chochmah, which is the level of sight, from which bowing down and self-nullification (bittul) are drawn, for hearing is not comparable to seeing.

והיינו כי הוד ענף הבינה שהיא בחי' שמיעה כו' וז"ש [וזהו שכתוב] בפע"ח [בפרי עץ חיים] בכוונת תפלת ערבית דשבת כי בחול אינה בהוד ובערבית דשבת גם אינה בנצח

And this is because Hod is a branch of Binah, which is the level of hearing, etc. And this is what is written in Pri Etz Chaim, on the kavanah of the evening prayer of Shabbos: that on weekdays she is in Hod, and in the evening prayer of Shabbos she is also in Netzach.

והיינו לפי כי בשבת כתיב ויברך אלקים את יום השביעי וכנודע דברכה היא למעלה מבחי' הודאה וכמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה ע"ש.

And this is because regarding Shabbos it is written, "And G-d blessed the seventh day," and, as is known, blessing is higher than the level of acknowledgment (hodaah); as is written on the verse "Zion shall be redeemed with justice"; see there.

6 ויותר נראה עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית שיש ב' בחינות בהשתחואה דהיינו השתחואה חיצונית שמכניע את הגוף שלא ימרוד במלך בפועל ממש

And it seems more [correct to explain this] according to what is written in the discourse beginning "A psalm, a song of the dedication of the House": that there are two levels in bowing down. That is, an outer bowing down, which subdues the body so that it will not rebel against the King in actual deed,

אבל עיקר רצון ופנימית הנפש אינה מבוטלת כו' משא"כ ההשתחואה בבחי' פנימיות הוא בחי' בטל רצונך מפני רצונו שאין לו רצון וחפץ אחר כלל:

but the essence of the will and the inner dimension of the soul are not nullified, etc.; whereas bowing down on the level of the inner dimension is the level of "Nullify your will before His will," so that he has no other will or desire at all.

7 ג וזהו ענין כל סדר עבודה שמר"ה [שמראש השנה] ועד יוהכ"פ [יום הכפורים] במלכיות זכרונות ושופרות ותפלות ותחנונים שמר"ה [שמראש השנה] עד יוהכ"פ [יום הכפורים] לעלות מבחינת כריעה לבחי' השתחואה

3. And this is the matter of the whole order of service from Rosh Hashanah until Yom Kippur, with Malchiyos, Zichronos and Shofaros, and the prayers and supplications from Rosh Hashanah until Yom Kippur: to rise from the level of bending the knee to the level of bowing down.

ואזי מתגלה ביום הכפורים פנימיות רצונו ואהבתו ית' ויאיר פניו אלינו אל תוך פנימיות נקודת הלב כמ"ש לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש פניך דייקא

And then, on Yom Kippur, the inner dimension (pnimiyus) of His will and His love, may He be blessed, is revealed, and He makes His face shine toward us, into the innermost point of the heart; as it is written, "On Your behalf my heart said, 'Seek My face'; Your face, G-d, I will seek": "Your face" specifically,

שהוא בחי' פנימיות אהבתו ית' ורצונו ית' והיינו על ידי התשובה כי עיקר התשובה היא חרטה בלב which is the level of the inner dimension of His love, may He be blessed, and of His will, may He be blessed. And this is through teshuvah (return), for the essence of teshuvah is regret in the heart,

דהיינו לעקור הרצון שלא ירצה עוד כלל לשוב לכסלה ועל ידי זה אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] ונגלה כבוד ה' יאר ה' פניו

that is, to uproot the will, so that he will no longer want at all to return to his folly. And through this the sitra achra (the other side) is subdued, and "the glory of G-d is revealed": "May G-d make His face shine,"

כי רוצה ה' בעמו כמשל האדם שמוחל לחבירו אחר שמתחרט ומראה לו שאין לו רצון וחפץ עוד בדבר אשר זדה לו ועי"ז ירצה פניו וישוב וירחמהו.

for "G-d desires His people"; as in the parable of a person who forgives his fellow after [the other] regrets and shows him that he no longer has any will or desire for the thing in which he wronged him; and through this he will win his favor, and he will again have compassion on him.

וזהו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. פי' האזרח מה שזורח ומאיר בישראל בתוך פנימיות נקודת הלב

And this is "Every native (ezrach) in Israel shall dwell in sukkos." Meaning: "the native" is that which shines (zore'ach) and gives light in Israel, within the innermost point of the heart.

(עמ"ש ע"פ ראה אנכי בפ"י לאיתן האזרחי ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] בסופו ע"פ וצדקה כנחל איתן) ישבו בסוכות זמן שמחתנו על ידי הארה והתגלות שנתגלה ביום הכפורים כנ"ל.

(See also what is written on the verse "See, I [set before you]," in the explanation of "Of Eisan the Ezrachite," and in Iggeres HaKodesh, at its end, on the verse "And charity like a mighty (eisan) stream.") "Shall dwell in sukkos," "the time of our joy," through the illumination and revelation that was revealed on Yom Kippur, as mentioned above.

וזהו ענין סדר נטילת לולב והאתרוג. כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] (במדרש רבה פ' אמור פרשה שלשים)

And this is the matter of the order of taking the lulav and the esrog. For our Sages, of blessed memory, said (in Midrash Rabbah, Parshas Emor, chapter thirty):

פרי עץ הדר זה הקב"ה כו' וגם אמרו פרי עץ הדר הדר באילנו וכו' כי האדם עץ השדה.

"The fruit of a beautiful tree (pri etz hadar)': this is the Holy One, blessed be He, etc." And they also said, "The fruit of a beautiful tree': [a fruit] that dwells (hadar) in its tree, etc."; for "man is a tree of the field."

פ"י האדם זה הקב"ה כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם נמשל לעץ השדה והוא ענין עץ החיים כמ"ש במ"א (ועיין מזה בזהר אמור דצ"ו ע"ב ודצ"ז ע"א).

Meaning: "man" — this is the Holy One, blessed be He, as it is written, "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man"; He is likened to a tree of the field, and this is the matter of the Tree of Life, as is explained elsewhere. (And see on this in the Zohar, Emor, folio 96b and folio 97a.)

והדר באילנו. הוא בחינת פנימיות האילן שהוא ענין פנימיות האהבה שיש להוי' עלינו כמ"ש לבבתני אחותי כלה כו' שהאהבה הוא עד"מ בבחי' פנימית נקודת הלב ישראל בתוונא דלבא יתבי ונפלאה אהבתו להם

And "dwells in its tree": this is the level of the inner dimension of the tree, which is the matter of the inner dimension of the love that Havayah has for us, as it is written, "You have captured my heart, my sister, [my] bride, etc." For the love is, by way of analogy, on the level of the innermost point of the heart: "Israel dwell in the chamber of the heart," and His love for them is wondrous.

(וזה הוא מ"ש במ"ח מסכת אורות ז"א פ"ג [פרק ג'] משנה ז' ובפנימיותו כו' ונת' [ונתבאר] מזה לעיל כשה"ש [בשיר השירים] ע"פ ששים המה כו' אחת היא יונתי תמתי ע"ש ביאור דברי המ"ח הנ"ל ותמתי תאומתי ע"ז מרמז ג"כ התיומת דלולב)

(And this is what is written in Mishnas Chassidim, Tractate Oros Z'eir Anpin, chapter 3, mishnah 7: "And in its inner dimension, etc." This was explained above in Song of Songs, on the verse "There are sixty, etc.; one is my dove, my perfect one"; see there the explanation of the words of the Mishnas Chassidim cited above. And "my perfect one" (tamasi) [is read] "my twin" (teomasi): to this the twin leaf (tiyomes) of the lulav also alludes.)

והאתרוג מחברים אותו עם הלולב שהוא גבוה במינו דהיינו השרש המושרש למעלה העושה פרי למטה בישראל בחי' לו לב להיות לב

And the esrog is joined with the lulav, which is the tallest of its kind; that is, the root that is rooted above, which makes fruit below in Israel: the level of lo lev ("a heart for Him"), to be one heart

א' לו ית' לבד ולדבקה בו דהיינו לבחינת עצמותו ומהותו ית' בדבקה וחשיקה מעומקא דלבא לקרא אליו לבי כמ"ש צור לבבי

for Him alone, may He be blessed, and to cleave to Him, that is, to the level of His very Essence and Being, may He be blessed, with cleaving and passionate desire from the depth of the heart, to call Him "my heart," as it is written, "the Rock of my heart":

שהוא הוא כביכול פנימיות נקודת לבו ואין לו לב אחר אלא צור לבבי ומנענעים את הלולב לשה קצוות שהנענוע הוא ענין התעוררות

for He is, as it were, the innermost point of his heart, and he has no other heart but “the Rock of my heart.” And we wave the lulav to the six directions, for the waving is the matter of arousal

(כמ”ש בספר עמק המלך שער שעשוע המלך ועמ”ש בפ’ שלח ע”פ אני כו’ דפ’ ציצית בפ” ענין מארז”ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבה מברך הקב”ה מנענע ראשו כו’)

(as is written in the book Emek HaMelech, Sha’ar Sha’ashuei HaMelech; and see also what is written in Parshas Shelach on the verse “I [am Havayah your G-d], etc.,” of the section of tzitzis, in the explanation of the matter of the saying of our Sages, of blessed memory, “When Israel say, ‘Amen, yehei shmei rabba mevarach,’ the Holy One, blessed be He, nods His head, etc.”)

והוא לעורר בהליכה לבחי” פנימית הדעת שהוא שורש המדות וקיומן המתגלים בלב שהם נמשכי ם ממנה ובהובאה לחזה של אדם לפנימיות נקודת הלב של האדם בעצמו להיות לה האזרח בישראל שיהא זורח ומאיר בהתגלות לבו.

And [the waving] is to arouse, in the extending outward, the level of the inner dimension of Daas, which is the root and sustenance of the emotive attributes (middos) that are revealed in the heart, for they are drawn from it; and in the bringing back to a person’s chest, [to arouse] the innermost point of the heart of the person himself, so that it have “the native in Israel,” that it shine and give light in the revelation of his heart.

וזהו ענין המועדים לשמחה שיהא שמחה לפניו ית’ בהתגלות אהבתו מהעלם אל הגילוי וכמ”ש וחגותם אותו חג לה’ כנ”ל:

And this is the matter of “festivals for joy”: that there be joy before Him, may He be blessed, in the revelation of His love from concealment to revelation; and as it is written, “And you shall celebrate it as a festival to G-d,” as mentioned above.

8 ד אך ביום השמיני עצרת תהיה לכם כי יום השמיני הוא שמחת תורה. והתורה נקרא כתר כמאמר רז”ל [רבותינו זכרונם לברכה] כתר תורה וכן תר”ג מצות דאורייתא וז’ מצות דרנן עולים תר”ך.

4. But “On the eighth day, there shall be an atzeres for you”: for the eighth day is Simchas Torah. And the Torah is called a crown (keser), as in the saying of our Sages, of blessed memory, “the crown of Torah.” And likewise, the 613 mitzvos of the Torah and the seven mitzvos of the Rabbis add up to 620 [the numerical value of keser].

וכן אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] דאשתמש בתגא חלף זה המשתמש במי ששונה הלכות שנקראת תגא דמלכא והיינו עד"מ כמו המלך שאוהב אחד מאד ובשכיל אהבתו נטול כתרו מעל ראשו ונותן לאוהבו כך

And so too our Sages, of blessed memory, said, "One who makes use of the crown (taga) passes away": this refers to one who makes use of someone who studies halachos, which is called "the crown of the King." And this is, by way of analogy, like a king who loves someone very much, and because of his love he takes his crown off his head and gives it to the one he loves. So too,

הנה באהבת ה' ובשמחתו ששמה נוטל כתרו כביכול מעל ראשו ונתן להם (ועמ"ש סד"ה יביאו לבוש מלכות) והיינו כתר תורה דאורייתא מחכמה נפקת אבל שרשה היא למעלה מעלה ממדריגת חכמה עילאה.

in G-d's love, and in His joy with which He rejoices, He takes His crown, as it were, off His head and gave it to them (and see also what is written at the end of the discourse beginning "Let them bring royal garments"). And this is the crown of Torah: the Torah comes forth from Chochmah, but its root is far, far higher than the level of the supernal Chochmah.

וזהו וירם קרן כו' שנותן התרוממות גדולה עד אין קץ למעלה מעלה מבחי' גילוי אור פניו כו'

And this is "And He has raised up a horn, etc.": that He gives a great exaltation, without end, far, far above the level of the revelation of the light of His countenance, etc.

(שבחי' הארת פנים הוא הארה בעלמא הנמשך מבחי' זו דכרת תורה עמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי כו' ויכתוב משה. שבחי' אור פניו נקרא תיקון ואמת שנקרא חותמו של הקב"ה והחותם הוא בחי' עשיי' [עשייה] לגבי עצמיות שמו הגדול.

(For the level of the shining of the countenance is a mere glimmer, drawn from this level of the crown of Torah. See what is written elsewhere in the explanation on the verse "These are the journeys, etc.," [on] "And Moshe wrote": that the level of the light of His countenance is called the tikkun "and truth," which is called "the seal of the Holy One, blessed be He"; and the seal is the level of Asiyah (action) relative to the essence of His great Name.

ועד"ז שמיני עצרת הוא למעלה מבחי החותם דהו"ר [דהושענא רבה]. וכמ"ש במ"א ע"פ צדקת פרזונו כו' ועמ"ש בפי וישב בד"ה בכ"ה בכסלו בחי' כובע ישועה להמשיך בחי' הדרת פנים.

And in this way, Shemini Atzeres is above the level of the seal of Hoshana Rabbah; as is written elsewhere on the verse "The righteous acts of His open cities, etc." And see also what is written in Parshas Vayeishev, in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev," [on] the level of "a helmet of salvation," to draw down the level of "the splendor of the countenance."

והיינו שבחי' כובע ישועה זהו מקור הדרת פנים ונק' עטרת תפארת שיבה כו' עטרת הוא בחי' כתר (ועטרה) והיינו לפי שישראל עם קרובו.

That is, the level of "a helmet of salvation" is the source of the splendor of the countenance, and it is called "A crown of glory is old age, etc."; a crown (ateres) is the level of keser and atarah.) And this is because Israel are "the people near to Him."

וזהו עצרת תהיה לכם פי' עצרת כתר גומו כנישו שמתאסף ומתקבץ להיות לכם למשמרת לכל השנה קבלת מלכותו ית' בכתר תורה

And this is "there shall be an atzeres for you." Meaning: atzeres, as its Targum [renders it], kenishu (gathering): that the acceptance of His kingship, may He be blessed, through the crown of Torah, is gathered and collected to be for you a keeping for the whole year.

והיינו כמ"ש שום תשים עליך מלך שהוא על ידי התורה הומצות כי מצות המלך היא

And this is as it is written, "You shall surely set a king over yourself": which is through the Torah and the mitzvos, for it is the King's command.

(וע' בזהר אמור דצ"ו סע"ב [סוף עמוד ב] וע' לקמן ע"פ ביום השמיני שלח כו') ותהיה השמחה גדולה לאלהים יותר משמחת הנפש בדכחותה באלהים חיים עד שאין השמחה נקרא

(And see the Zohar, Emor, folio 96, end of side b; and see below, on the verse "On the eighth day he sent away, etc.") And the joy for G-d will be great, greater than the joy of the soul in its cleaving to the living G-d, until the joy is called

אלא בשם גילה (ע' [עיינן] בזהר ס"פ פנחס דרנ"ט ע"ב) פי' שמחה היא מלשון התגלות החדוה וגילה הוא ענין שמחה אשר בקרבו.

only by the name gilah (see the Zohar, end of Parshas Pinchas, folio 259b). Meaning: simchah is from the term for the revealing of gladness, while gilah is the matter of the joy that is within him.

וכמ"ש בני ציון יגילו במלכם כי מפני אימת המלך נאסף השמחה בקרבם ולא תתראה החצוה (ועמ"ש ע"פ שוש אשיש כו' תגל נפשי כו' ועמ"ש סד"ה ויהי בשלח פרעה):

As it is written, "The children of Zion will exult (yagilu) in their King": for out of the awe of the king the joy is gathered within him, and the gladness is not seen. (And see also what is written on the verse "I will greatly rejoice, etc.; my soul will exult, etc."; and see also what is written at the end of the discourse beginning "And it was, when Pharaoh sent.")

9 וזהו וכל הלבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך מחמת שהלבבות יראוך ומקבלים עול מלכותך עליהם אין שמחה וזמר רק בקרבם וכליות לבד (ועמ"ש מזה בפ' ואתחנן ע"פ וידעת היום)

And this is "And all hearts shall fear You, and all innards and kidneys shall sing to Your Name": because the hearts fear You and accept Your kingship upon themselves, there is joy and song only in the innards and kidneys. (See also what is written on this in Parshas Va'eschanan, on the verse "And you shall know this day.")

וזהו עצרת שנקלטת ומסתתרת השמחה וגילה בתוך בחי' אימת עול מלכות שמים שמקבל עליו כל השנה לקיום תר"ך מצות המלך באהבה וברצון

And this is atzeres: that the joy and gilah are absorbed and hidden within the level of the awe of the yoke of the kingdom of Heaven, which one accepts upon oneself for the whole year, to fulfill the 620 commandments of the King with love and good will.

(והמשכת היראה מבחי' כתר תורה יובן עוד ממ"ש בפ' מקץ בביאור ע"פ כי אתה נרי. וגבי שבועות בד"ה וידבר אלקים כו'. וממ"ש בד"ה תקעו בחדש בפ"י כי עמך הסליחה למען תורא.

(And the drawing down of awe from the level of the crown of Torah will be understood further from what is written in Parshas Mikeitz, in the explanation of the verse "For You are my lamp," and regarding Shavuot, in the discourse beginning "And G-d spoke, etc.," and from what is written in the discourse beginning "Blow the shofar on the new moon," in the explanation of "For with You is forgiveness, so that You may be feared.")

והנה צ"ל דלעיל ע"פ שוש אשיש נתבאר דבחי' גילה תגל נפשי זהו בחינת ראש השנה. אך המעיין בזהר (פ' פנחס דרי"ד ע"ב) יבין הענין

Now, it must be explained: above, on the verse "I will greatly rejoice," it was explained that the level of gilah, "my soul will exult," is the level of Rosh Hashanah. But one who studies the Zohar (Parshas Pinchas, folio 214b) will understand the matter:

כי לפי דבעשיית [דבעשרת ימי תשובה] הוא בחינת שמאלו תחת לראשי מזה נמשך חרדה ויראה להיות גילו ברעדה ובסוכות לפי שהוא בחינת ימינו תחבנקי ע"כ הוא בחי' שוש אשיש ושמחה

for since the Ten Days of Teshuvah are the level of "His left hand is under my head," from this there is drawn trembling and awe, so that it is "exult with trembling"; and Sukkos, since it is the level of "and His right hand embraces me," is therefore the level of "I will greatly rejoice" and simchah.

אמנם שמיני עצרת דהא כדין זיווגא דגופא הוא בחי' תפארת וכולל חו"ג [חסד וגבורה] שהן תרין דרועין וכמ"ש בזהר תרומה (קע"ה ב')

But Shemini Atzeres, since then is the union of the body (zivuga degufa), is the level of Tiferes, which includes Chesed and Gevurah, which are the two arms, as is written in the Zohar, Terumah (175b),

דאחיד להאי ואחיד להאי וע"כ מצד היותו כולל ב' הבחי' יחד השמחה היא בחי' גילה כו' כענין וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך וכנ"ל

that it "holds on to this one and holds on to that one." And therefore, because it includes the two levels together, the joy is the level of gilah, etc., like "And all hearts shall fear You, and all innards and kidneys shall sing to Your Name," as mentioned above.

[ועיין בזהר ח"א [חלק א'] ס"ד ב' מענין ביום השע"צ [השמיני עצרת] ודף ר"ח ב' ובסוף ח"א [חלק א'] סס"י [סוף סימן] כ"ד וכ"ה. ח"ב [חלק ב'] קל"ה א' ח"ג [חלק ג'] צ"ו ב' ק"ד ב' רנ"ט ב' ודי רי"ד ע"ב):

(And see the Zohar, Part I, 64b, on the matter of "On the day of Shemini Atzeres," and folio 208b; and at the end of Part I, sections 24 and 25; Part II, 135a; Part III, 96b, 104b, 259b, and folio 214b.)

10 קיצור ע"פ ביום השמע"צ [השמיני עצרת] כו' ובכל המועדים

An abridgment on [the verse] "On the eighth day, an atzeres, etc.," [beginning] "And regarding all the festivals."

11 (א) פירוש בן חכם ישמח אב כשהבן מבין שההסתר שאביו מסתיר א"ע [את עצמו] ממנו הוא רק בכדי שיחפשנו.

(1) The explanation of "A wise son makes a father rejoice": when the son understands that the hiding in which his father hides himself from him is only so that he will search for him.

וזהו בכסא ר"ה [ראש השנה] יום הדין והוא ענין הנסירה בר"ה [בראש השנה] שהוא הסתלקות פנימיות המוחין מהמדות. אבל כוונת ההתכסות בשביל ליום חגנו הוא הגילוי בחג הסוכות

And this is “in the concealment”: Rosh Hashanah, the day of judgment. And this is the matter of the nesirah (sawing apart) on Rosh Hashanah, which is the withdrawal of the inner dimension of the intellect (mochin) from the emotive attributes (middos). But the purpose of the covering, “for the day of our festival,” is the revelation on the festival of Sukkos,

והיינו ע"י שמחפשים ומבקשים פניו בעשיית [בעשרת ימי תשובה] וזהו ישמח אב שמביאים שמחה בהקב"ה כמ"ש חג לה'.

that is, through searching for and seeking His face during the Ten Days of Teshuvah. And this is “makes a father rejoice”: that [we] bring joy to the Holy One, blessed be He, as it is written, “a festival to G-d.”

ועל דרך זה נאמר וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב: (ב) והגורם ההסתר הוא בחינת עוונותיכם מבדילים שלגבי בחי' הגילוי מפנימיות זהו מסך מבדיל וכעין משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בענין אור שנברא ביום ראשון וכיון שנסתכל במעשה כו'

And in this way it is said, “And I will wait for G-d, who hides His face from the house of Yaakov.” (2) And what causes the hiding is the level of “your iniquities separate”: relative to the level of revelation from the inner dimension, this is a separating screen. It is something like what our Sages, of blessed memory, said regarding the light that was created on the first day: since He looked at the deeds, etc.,

עמד וגזז מהן ומעין זה יובן בגילוי פנימיות. שצ"ל ע"ד פנים בפנים דבר שגם באדם יש חיצוניות ופנימיות.

He arose and hid it away from them. And something similar will be understood regarding the revelation of the inner dimension. For it must be in the manner of “Face to face He spoke”: that in a person, too, there are an outer dimension and an inner dimension.

12 והיינו אפילו בועשה טוב וזהו ההפרש בין בחי' וכל ברך לך תכרע שאינו אלא בחינת הודאה.

That is, even in “doing good.” And this is the difference between the level of “And every knee shall bend to You,” which is only the level of acknowledgment (hodaah),

וכורע על ברכיו שהן לבר מגופא. ובין וכל קומה לפניך תשתחוה. שכופף קומתו וראשו ששם מקור הדעת.

and he bends on his knees, which are “outside the body”; and “And every stature shall bow down before You,” in which he bends his stature and his head, where the source of Daas is.

ועד"ז ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שאין השכינה שורה אלא על בעלי קומה המכוון שיהיה בו בגילוי כל ע"ס [עשר ספירות] שבנפש בבחינת וכל קומה לפניך תשתחוה: (ג) וזהו סדר העבודה שמראש השנה עד יום הכפורים לעלות מבחינת כריעה לבחינת השתחואה.

And in this way our Sages, of blessed memory, said that the Shechinah (Divine Presence) rests only on people of stature: the intent is that all ten Sefiros of the soul be revealed in him, on the level of “And every stature shall bow down before You.” (3) And this is the order of service from Rosh Hashanah to Yom Kippur: to rise from the level of bending the knee to the level of bowing down.

וזהו ענין השתחוואות שבסדר עבודה במוסף דיום הכפורים ועי"ז נמשך יאר ה' פניו אליך. לפני הוי"ה תטהרו פנימיות שם הוי"ה.

And this is the matter of the prostrations in the order of the [Temple] service in the Musaf of Yom Kippur; and through this there is drawn down “May G-d make His face shine upon you.” “Before Havayah you shall be purified”: the inner dimension of the Name Havayah.

13 וזהו ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר זה הקב"ה כו' וגם עץ הדר בחי' האדם עץ השדה.

And this is “And you shall take for yourselves on the first day the fruit of a beautiful tree”: this is the Holy One, blessed be He, etc.; and also “a beautiful tree” is the level of “man is a tree of the field.”

ופרי עץ הוא מקור נשמות הצדיקים שהוא בחינת הדר באילנו והלולב לו לב בחינת צור לבבי וחלקי אלקים לעולם וגם זאת קומתך דמתה לתמר בחינת וכל קומה לפניך תשתחוה.

And the fruit of the tree is the source of the souls of the tzaddikim, which is the level of “dwelling in its tree.” And the lulav: lo lev (“a heart for Him”), the level of “the Rock of my heart and my portion is G-d forever.” And also “This, your stature, is like a palm tree” is the level of “And every stature shall bow down before You.”

ושמחתם לפני ה' השמחה ע"י גילוי המוחין חב"ד [חכמה בינה ודעת] כו' כי בן חכם ישמח אב שגם מוחין דאבא באים בגילוי כו'. וזהו ושמחתם כמו בהשכיל שכל חדש מתמלא תענוג ושמחה:

“And you shall rejoice before G-d”: the joy through the revelation of the intellect (mochin), Chochmah, Binah and Daas, etc., for “A wise son makes a father rejoice”: that the mochin of Abba also come into revelation, etc. And this is “And you shall rejoice,” as when one grasps a new idea he is filled with delight and joy.

14 (ד) אך ביום השמיני עצרת שהוא שמחת תורה היינו שמאיר בחי' כתר תורה שהוא למעלה מהמוחין

(4) But “On the eighth day, an atzeres,” which is Simchas Torah: that is, the level of the crown of Torah, which is above the intellect (mochin), shines,

כמו גלגלתא דחפיא על מוחא ע"י שהוא מבחינה שלמעלה מהשכל המושג. עמ"ש בביאור ע"פ אני ה' אלקיכם דפרשת ציצית.

like the skull (gulgulta) that covers the brain, since it is from a level that is above graspable intellect. See what is written in the explanation on the verse “I am Havayah your G-d,” of the section of tzitzis.

15 וזהו וירם קרן. ואזי עצרת תהיה לכם כניסת ואסיפת המוחין תחת גלגלתא וכתר החופף עליהם בבחי' בטל רצונך לגמרי.

And this is “And He has raised up a horn.” And then, “there shall be an atzeres for you”: the entering and gathering of the mochin under the skull (gulgulta) and the crown that hovers over them, on the level of “Nullify your will” completely.

ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמרו בענין כתר לשון כתר לי זעיר. ומ"ש סד"ה וידבר כו' במדבר סיני.

And see also what is written in the discourse beginning “You shall keep My Shabbosos,” on the matter of keser as in the term “Wait (kaser) for me a little”; and what is written at the end of the discourse beginning “And [G-d] spoke, etc., in the wilderness of Sinai,”

בענין שאו את ראש כו' לגלגלתם מבין עשרים שנה כו' ע"ש ופי' עצרת שנקלטת ומסתרת השמחה בתוך בחי' אימת עול מלכות שמים עד שאין השמחה נקרא

on the matter of “Lift up the head, etc.,” “by their skulls, from twenty years old, etc.”; see there. And the meaning of atzeres is that the joy is absorbed and hidden within the level of the awe of the yoke of the kingdom of Heaven, until the joy is called

אלא בשם גילה ע"ד וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום והשבות.

only by the name gilah, in the manner of "And all hearts shall fear You, and all innards and kidneys shall sing"; and see also what is written on this in the discourse beginning "And you shall know this day and take to [your heart]."

16 ואפ"ל [ואפשר לומר] מר"ה [מראש השנה] עד שמע"צ [שמיני עצרת] הוא ג' כתר. היינו בר"ה [בראש השנה] אמרו לפני מלכיות זהו המשכת כתר מלכות.

And it can be explained that from Rosh Hashanah until Shemini Atzeres there are three crowns. That is: on Rosh Hashanah, "Say before Me [verses of] kingship (Malchiyos)": this is the drawing down of the crown of kingship.

וביוה"כ"פ [וביום הכפורים] כתר כהונה שנכנס הכה"ג [הכהן גדול] לפני ולפנים וממשיך להיות וכל קומה לפניך תשחווה. ועליות הנשמות ע"ד בהעלותך את הנרות אל מול פני כו'

And on Yom Kippur, the crown of priesthood, for the High Priest enters the innermost sanctum and draws down [the level of] "And every stature shall bow down before You." And the ascents of the souls, in the manner of "When you raise up the lamps, toward the face of [the menorah], etc.";

ואח"כ כתר תורה בשמע"צ [בשמיני עצרת] הוא ההמשכה מלמעלה למטה. וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה בחינת כתר שם טוב.

and afterward the crown of Torah, on Shemini Atzeres, is the drawing down from above to below. And "Study is great, for it leads to action": the level of the crown of a good name.

ויש להעיר לענין שלשה כתרים הן כו' וכתר שם טוב מעין מה שנתבאר בד"ה מי מנה כו' גבי פ"י רובע ישראל:

And one may note, regarding the matter of "There are three crowns, etc.," and the crown of a good name, something similar to what was explained in the discourse beginning "Who can count, etc.," regarding the explanation of "the fourth part of Israel."

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/sukkos/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok